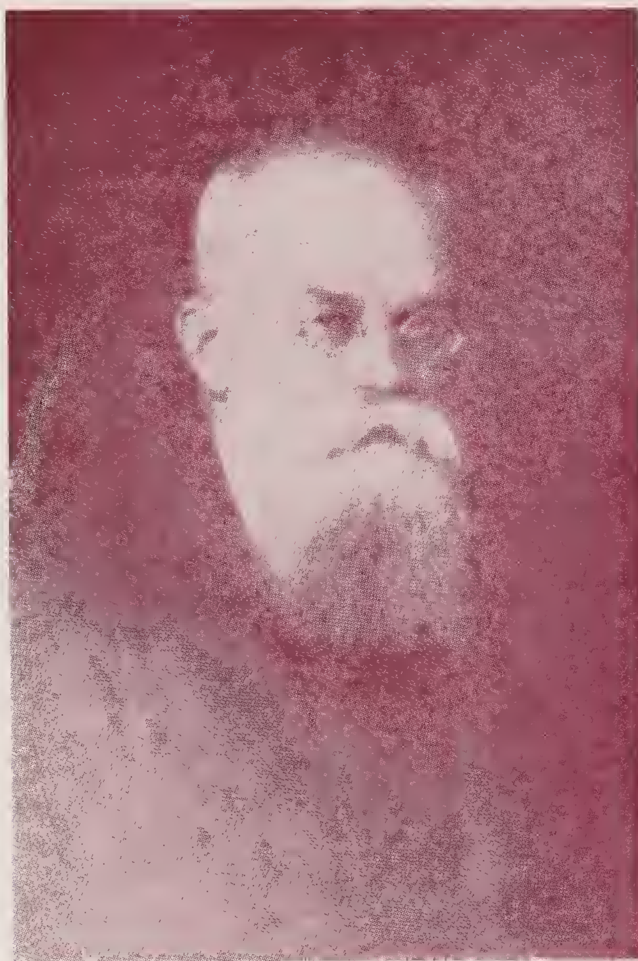
Самостійна Україна

СІЧЕНЬ — 1961

INDEPENDENT UKRAINE

«... треба нам передовсім здобути рами (Самостійну Державу), а потім вже їх будемо виповнювати кождий відповідно до своєї програми...»

М. Грушевський

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE
Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Wolodymyr Shemerdiak
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois

Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Володимир Шемердяк
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066
Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела. Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — дол. 4.00, поодиноке число 50 ц. В інших країнах рівновартість.
Printed by
Ukrainian- American Publishing & Printing Co.
2315 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill.
Tel.: ARmitage 6-0066

ЧЕРГОВІ ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Друг Микола Марків зібрав 21 дол.
На його листу зложили:

Йосип Несевич	5
Володимир Шемердяк	5
Микола Марків	2
Микола Лаба	2
Йосип Скоципець	2
Іван Кінтер	2
Василь Мудрий	2
Петро Патуляк	1

Друг Іван Білоус зібрав 13 дол.
На його листу зложили:

Роман Юшкевич	5
Ярослав Варивода	3
Ілія Семеґен	3
Іван Білоус	2

Друг Петро Залуга зібрав 12 дол.
На його листу зложили:

Петро Залуга	5
Дмитро Чарнецький	2
Іван Смерека	3
Василь Маріяш	2

Друзі: Василь Яворський, Василь Білинський і Дякун Микола зібрали 17 дол.
На їх листи зложили:

Дякун Микола	5
Василь Яворський	3
Василь Білинський	2
Марія Білинська	2
Зенон Білинський	1
Петро Семеґен	1
Степан Малиновський	1
Г. Галамушка	1
Микола Швед	1

Індивідуальні пожертви зложили:

Михайло Ґолець	2
Микола Леґедза	2
Павло Жеребецький	1

Коляда на «Самостійну Україну»

Степан Куропась	20
І. Іванчук	10
В. Верденюк	10
П. Кокала	5
М. Первеско	5
І. Баланецький	5
Д. Гуменюк	5
П. Стравняк	5
К. Білецька	5
С. Білецький	5
А. Корчинський	5
Е. Чорнобіль	5
Т. Подола	5
В. Пашен	5
П. Панків	5
В. Пилипів	5
М. Леськів	5
М. Баран	5
С. Любезний	3

Колядували: Степан Куропась, Володимир Бережан, Христина Бережан, Володимир Шемердяк, Роман Миронюк, Петро Фурчак, Сергій Сущик.

ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Друг Степан Коцюба приєднав чотирьох, друг Григорій Яремчук — чотирьох, друг Микола Курчак — двох, Федерація Українців в Англії — двох, друг Іван Харамбура — одного, Сергій Сущик — одного.

ЗА ЦІ ПОЖЕРТВИ І ТРУД УСІМ ВАМ ТУТ ЗГАДАНИМ — НАШЕ ЩИРЕ СПАСИБІ!

Адміністрація «С. У.»

УВАГА ДОВЖНИКИ!

«Я від себе закликаю всіх чесних боржників вирівняти свої задовження та передплатити «Самостійну Україну» на 1961 рік. Також взиваю членів ОДВУ бути обов'язково передплатниками, а не післяплатниками нашого журналу!»

Михайло Ґолець

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XIV | СІЧЕНЬ, 1961 | Ч. 1 (143)

ОЛЕГ СТЮАРТ

22 СІЧНЯ

1918

1919

Над полем ніч, над серцем вирок долі,
Чужих земель засніжені гаї...
Встають, як сни: жита, шляхи, тополі
Її Одної з різних Україн...

Із жовтих книг — Олег як сили вислів
Чайки, Босфор і слави корогви...
І хмільний Хмель жене ляхів за Вислу,
Ім'я Мазепи — пострахом Москви,

Та грім і кров, розп'яті літа й зими,
І помсти дух до неба руки звів...
І в темну ніч, як слово херувима ,
Вогненний прапор зводить гордий Львів.

І йдуть з вогнем бійці нової Січі,
Нові думки нова душа несе...
І сріблом слів говорить срібний Січень:
«Від нині вільна будеш Ти навсе!»

О, славний дне! Велике Двадцять Друге!
Дарма Сибір, могили і хрести...
Ми чуєм тут, Ти прийдеш, прийдеш вдруге
Щоб вже ніколи більш не відійти, (ге

І там, і там на площі близь Софії,
Останнє слово вимовиш мечем,
І наш Тризуб сонцями заясніє,
І кров ворожа в море потече.

Упаде спів на сніг холодних ранків,
На тишу нив болючу і важку...
Застогне сталь нових вкраїнських танків,
Йдучи на Люблин, Пряшів і на Курськ...

Ми злічим все, що може Бог не лічить,
Всі каплі сліз і крови у житті...
І новий, свій ми відсвяткуєм Січень
На Україні Вільній і Святій.

Проф. В. Доманицький

ЕТАПИ РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО НАЦІЮ

Теорія нації Т. Г. Масарика. Після М. Драгоманова Т. Г. Масарик — найвидатніший каменяр науки про націю. Він ніби продовжував працю Драгоманова. В часи І світової війни національні справи зацікавили його в першу чергу в політичній площині. А все ж він не залишав і теоретичних основ цього питання. В «Новій Европі» він надрукував багато статтей, що р. 1919 вийшли окремою збіркою під назвою «Нова Европа». [34]). Перед тим — р. 1916 він мав публічний виклад і видав розвідку в англійській мові на тему «Малі народи в европейській кризі». [35]) У «Новій Европі» Масарик написав: «кожне національне питання є самостійною, окремою проблемою знання фактичних відносин... саме під цим оглядом серед політиків і державних діячів Европи є занадто мало фактичного знайомства з мовними та національними питаннями», а в дійсності, — в житті «стільки є національних справ, скільки народів і меншостей, отже — немає одного шаблону для полагодження всіх національних питань». Тамже — в трактаті «Нова Европа» Масарик написав: «Нації зміняються з бігом часу: в якій мірі й через що? Чи вони зміняються фізично (анатомічно) шляхом схрещування, або й в наслідок професії? Через те, що живуть у містах? В залежності від харчів? Можливо, що внаслідок пошестей? А як впливає зміна тіла, зглядно кістяка на психічні властивості народів зміняються незалежно від фізичних, і чому? Чи ці властивості зміняються самі по собі, або під впливом сторонніх психічних властивостей? Шляхом засвоювання чужих думок, звичаїв, установ, тощо? Виникає, отже, не легка проблема самобутности народів, самостійности та самовистарчальности їхньої культури»... Це є фактично програма та зміст майбутньої окремої соціологічної науки про націю. Масарик називає її «національною філософією», його учень — українець О. І. Бочковський — «націологією». А закінчує Масарик цю думку так: «... розсяг і глибина цих студій у XIX ст. і в нашому, є дальшим доказом, що національність є загальновизнаною засадою, яка охоплює все громадське життя».

В практичній політиці Масарик в часах війни поборював тезу, що без збереження Австро-Угорщини неможливо дати новий політичний порядок в Середній Европі (теза Навмана, Реннера та К. Крамаржа). У своєму лондонському викладі «Проблема малих народів...» (1916), а пізніше в трактаті «Нова Европа» (1919) Масарик філософічно й соціологічно обгрунтував національно-визвольну програму Антанти. Політич-

Володимир Шемердяк

НАЦІОНАЛІЗМ НА ПЕРЕЛОМІ

Розвиток української політичної думки в роках по другій світовій війні був запереченням римської пословиці — «Часи міняються — і ми з ними». Лише перша частина пословиці, силою своєї невмолимости має місце в нашому національному житті. Тобто часи змінилися, міняються, і мінятимуться, незалежно від того яка наша постава до перемін, і незалежно від того чи ми рівночасно з проминанням часу — міняємося. В житті не тільки нашого, але й інших народів в нашому чи їхньому іст. поході, приходять певні вирішні, переломові моменти, визрівають питомі своєю вагою процеси, що переривають монотонність історичного розвитку. В цього роду переломових моментах, нормальною функцією здорового національного організму, є переоцінка устійнених на попередньому етапі вартостей, й у висліді такої переоцінки — знайдення і устійнення нових вартостей. Є два роди вартостей, — не зробім помилки. Є вічні, непроминаючі, завжди зобов'язуючі, і є такі, що міняться, в залежности від вимог доби. Поєднуючи утверджені й змінчиві вартости, національна спільнота віднаходить своє виразне місце в сучасному, в часі й просторі.

З фізичної і духової тривоги, з відважної конфронтації. чи радше зустрічі з дійсністю в витвореній ситуації, родиться відповідальне. оправдане національною і державною рацією відношення до сучасности. Ця зутріч з все новими,

на ідея Масарика мала успіх, але шлях до цього успіху промостив Сетон-Вотсон своїми дослідженнями національних проблем в Австро-Угорщині в рр. 1907-1914, бо саме ці праці показали світу нездатність Австро-Угорщини дати собі раду зі своїми національними проблемами. Це добрий приклад на практичне значення націологічних досліджень.

Теорія нації у Франції. Французькі вчені активно допомогли поневоленим народам — союзникам Антанти в їх інформаційній праці. Наприклад, історик Ер. Дені (E. Denis) видав спеціяльну книгу «Словаки». [56]). Це — самостійний націологічний нарис про Словаччину і спроба націологічного трактування проблеми чехословацького об'єднання. Як вступ, автор дав критику Австро-Угорщини, малюючи її повну залежність від Німеччини, захопленої панґерманістичним месіянізмом. Французькі націологи в часі війни продовжували традицію Е. Ренана: істоту нації вони трактували як вияв масової національної свідомости та колективної волі до самостійного державного існування. В цьому дусі Г. Озе (H. Hauser) написав свою розвідку «Національна засада». [57]). З ним полемізує Р. Жоано (R. Johannet) у другому виданні його передвоєнної монографії «Національна засада». [58]) Він констатує, що в світі існує дві концепції нації: «Перша концепція, складена французами, є «виборча» (елективна), розуміє націю, як факт свідомости, ознакою чого є воля народу; друга — німецького походження — добачає в ній (нації — В. Д.) факт біологічний (природничий), виявити який є завданням науки».

Дефініція нації Дюркгейма. Французький соціолог Ем. Дюркгейм (Em. Durkheim) перед своєю смертю дав таку, може найліпшу з усіх, дефініцію нації: «народність (nationalite) — це є людська громада, члени якої з причин етнічних або історичних хочуть жити під одними і тими самими законами; хочуть утворити державу... Серед культурних народів уважається тепер засадою, що ця спільна воля, коли вона настирливо виявляється, має право бути узгляднeною і навіть, що саме вона є єдино тривкою підвалиною держави»... Цей погляд на націю в сучасній науці та в сучасній національній ідеології панує. На ньому базувалася і національна програма президента Вудрова Вилсона.

Ідеологічні та теоретичні здвиги в Росії. В Росії щодо національного питання в часах І війни теж наступили поважні здвиги передовсім у науці та в поглядах поступового громадянства. Петербурзька Академія Наук, яка ще до війни визнала українську мову за самостійну, р. 1915 в своєму «Обозрений трудов по славяноведенію» надрукувала й окремий розділ «Українознавство» («Украиноведеніе»), що його склав співробітник бібліотеки Наукового Товариства ім. Т. Шев-

все змінливими моментами в національному житті не є чимось, від чого треба тікати, не є чимось заперечливим, бо ж не є ця зустріч явищем що його можна обминути, небачити, промовчати. Навпаки, смілива й рішена зустріч з добою з її новим ритмом — є в інтересі національної спільноти, якщо спільнота ця думає не тільки заціліти в критичних етапах свого розвитку, але й вийти на арену історичних подій в життєздатному стані. Ця відвага шукання, ця невпинна туга за вічним і непроминаючим, ці обриси майбутнього, що виринають перед нами в наслідок мужнього усвідомлення свого місця в часі й просторі — мусять річ ясна бути в безупинному конфлікті з минулим, з тугою за ним. Та це врешті не є нове явище в нашій національній історії, цей конфлікт нового з старим, конфлікт руху й поступу з статикою. Якщо ми наприклад зустрічаємо твердження, що українська нація в наслідок прикрого географічного положення й безперервних окупацій, не розвинулася так, як розвинулися інші народи, то таке твердження є рівночасною пересторогою для нас, щоб ми не задержували самі себе на продовжених чи заморожених етапах нашого національного розвитку.

Може в цьому романтичному прив'язанні до минулого є щось з почувань людини, що нерадо переноситься на нове гніздо, бо старе, яке воно не старе, здається їй тепліше й затишніше. Може є щось з почувань мандрівників, що зупиняються в затишній оазі й

ченка у Львові Володимир Дорошенко. В 1914-1916 рр. у Петрограді вийшла за редакцією Олександри Єфименко (пізніше — почесного доктора історії Харківського Університету) перша модерна енциклопедія українознавства під наголовком: «Український нарід у його минулому й сучасному». Вона була складена фахівцями світової слави, стояла на висоті тодішнього рівня науки й донині не втратила свого значіння. В ній були редакторами та мали друкувати свої праці: Хв. Вовк, М. Грушевський, академік К. Форш, А. Кримський, М. Туган — Барановський, академік О. Шахматов, С. Томашівський, Олександра Єфименко, С. Рудницький, О. Русов, В. Охрименко. На другому томі видання припинилося через війну. В цих двох томах, що вийшли, надруковані праці: М. Грушевського (українознавство, історія українського народу), Хв. Вовка (антропологія та етнографія) та О. Шахматова (історія української мови).

Року 1915 у Москві вийшов збірник «Украинскій Вопрос», що його склали співробітники журналу «Украинская Жизнь», який був редагований С. Петлюрою. Це є націографічна синтеза українського питання.

Федір Вовк (1847-1818) визначний український антрополог, етнограф і археолог світової слави. Найбільше значіння мають дві його праці уміщені в збірнику «Украинскій народ» 1916. Перша — «Антропологічні особливості українського народа», де він прийшов до висновку, що українці творять окремий антропологічний тип, відмінний від сусідніх слов'янських народів, але близький до південних слов'ян. Друга — «Етнографічні особливості українського народу», надруковану тамже, де він уперше різнобічно охопив ввесь народній український побут, науково висвітливши різні його ділянки й прийшовши до висновку, що український нарід і в етнографічному відношенні уявляє з себе цілість, відокремлену від інших народів. Взагалі він написав понад двісті наукових праць.

Областнічество. В колах російських кооператорів в часах І світової війни зродився й зріс реформаторський рух під назвою «областничество» (область = край, провінція). Концепція цього руху: Росія — це занадто велика країна, щоб можна було керувати нею з одного центру. Централізація тільки шкодить, гальмує поступ Росії по шляху цивілізації. Тому є конче необхідним поділ Росії на окремі «области» з наданням їм широкої автономії. Ця концепція обґрунтована й розроблена в чотирох збірниках, виданих в часах війни.

Сибірський автономізм. Року 1919 авторові цих рядків довелося вести довірочну балачку з заступником Сибірського Союзу Молочарських Кооператорів «Маслосоюзу» Тимофієвим (псевдо). Він обґрунтував сибірський автономізм у та-

лінуються простувати в непев не невідоме.

Вже в обличчі другої світової війни, здається, а вже зовсім певно в ході останньої світової війни, відчувалася пекуча потреба ревізії, потреба перегляду української політичної думки чи думок, що в час другої світової війни були живими й діючими в українському етнографічному й духовому просторах. Під етнографічним простором слід розуміти землі заселені українцями, та вслід за тим і політичне думання скристалізоване в етнографічному просторі.

Під духовим слід розуміти українців в Україні й поза нею, бо ж відомо, що з уваги на неможливість безупинного, рівнобіжного до життя нації формування політичної думки, українські політичні ідеї, концепції чи доктрини, формувалися теж і поза Україною.

Розбіжність в світосприйманні, в оцінці життєвих явищ, в поглядах на закономірність історичних процесів, не є одначе в українців більша, коли йде про українців в Україні і на еміграції, як у інших народів чи рас. Це самозрозуміє явище, що політичне думання української еміграції не завжди й не в усіх відношеннях розвивалося в гармонії з досвідом виміряною думкою залишених в Україні мас. Два різні підсоння витворювали в прискореному ритмі відмінні системи політичного думання, що були річ ясна зумовлені різними суб'єктивними передумовами.

Зустріч з дійсністю, зустріч політичної думки виплеканої на еміграції з тією, що еманувала, виросла разом з орга-

ких словах: «Ми, звичайно, не маємо стільки прав на самостійне державне життя, як ви — українці. Але на якусь автономію ми право маємо. Згадайте тільки, як творився сибірський нарід: до Сибіру ішли переселенці з Білоруси, України, Москови (він казав «Великоросси»), Дону, Кавказу. Сімдесять п'ять відсотків іх там вигинуло. Але ті, що вижили, — це були добірні люди: сильного здоров'я, сильної волі, працьовиті, витривалі, здібні, ініціятивні, рухливі. Вони перемішалися з туземними народами — переважно монгольськими, і так витворився новий «Сибірський нарід». Нас, звичайно, в'яже з Московією єдність мови та єдність релігії, але ми не москвини («не великороссы»). Ми — «русскіе американцы»! А тому на якусь автономію ми право маємо! Оце порівняння сибірсько-московських взаємин з американсько-англійськими наикраще з'ясовує іх концепцію.

Московське областнічество. Крім сибіряків, областнічество підтримували старовіри (старообрядці, «раскольники»). Це — релігійна православна секта, що залишилася при старому обряді православної церкви, як він виробився в середніх віках. Царський уряд старовірів дуже переслідував, але це іх загартувало і витворило з них людей замкнених в собі, навіть суворих, але практичних, метких, моральних та чесних. Вони схоронили багато національних звичаів і традиції старої Москови і тим сильно відрізняються від людей сучасної «общеросійської» культури, де є великі чужоземні впливи.

Багато старовірів працювало в могутньому «Московському Обласному Кооперативному Союзі — «МОСКО». Ось як привітав автора цих рядків — тоді генерального довіреного Українського Сільсько-Господарського Кооперативного Союзу «ЦЕНТРАЛУ» на Московщину, голова МОСКО — вчений аґроном Малолетников: «Ми з вами (українцями — В. Д.) сваритися не будемо. А це тому, що ми вважаємо, що народ москвинів (він казав «великорусскій») заселює лише чотирнадцять губерень довколо Москви (а всіх губерень і областей в Росії було 56. — В. Д.). У вас на Україні народу москвинів нема, за Волгою його також нема. Наші й ваші кордони (етнографічні — В. Д.) стикаються в Курщині, Вороніжчині. Де саме — це вже не таке важливе, — колись про це договоримося... Отже, самі бачите, що сваритися нам нема за що»... Це були паростки нового, здорового, гуманного націоналізму народу москвинів. Большевизм ці паростки сильно понищив.

Автономізм у Донців та кубанців. Донці не забули свого самостійного державного життя — «Всевеликаго Войска Донского» з XVII — XVIII ст. Не забули повстання Булавина 1708 р., що його Москва здушила, проливаючи море крови. В часах війни 1914 — 1917 ці спогади ожили та набрали на-

нізмом народу, повинна була в висліді принести зближення доктрин до живих органічних процесів, повинна була принести працездатне злиття між способами думання — продуктом відмінних климатів.

Нажаль, а ми мусимо мати відвагу сказати самим собі правду в очі, воєнна доба, що як ми зазначили вгорі, мусіла логічно стати переломовим моментом, провірним і переоцінючим етапом, коли йде про минуле, й унапрямлюючим, коли мовити про майбутнє, такого зближення, ні ідейного, ні програмового, ні суттєвого чи хоч би випадкового — не принесла. Ще більше прикро ми відчуваємо, й будемо відчувати відсутність самозрозумілої реалізації перемін у часі й просторі, що їх повинен був в своєму відношенні до зовнішного світу запримітити — український політичний світ.

Бо ж світ, не наш, не український, докорінно змінився, затратив спокій і статику минулого, передвоєнного етапу, й у відповідності до перемін, коли йде про наше довкілля — логічною була докорінна переміна способу думання, логічним було б і наше узглядднення просування часу.

Але так не сталося. Навпаки. Ми є свідками штучного й з впертістю мурашки практикованого продовжування настроїв, політичних доктрин і концепцій з минулих пройдених вже етапів нашого національного ставання. Ми є мимовільними свідками вдержування в нашій еміґраційній спільноті психози не тільки останньої світової війни, але навіть років першої світової війни. Увесь цей романтизм

ціонально-революційних тенденцій.

Ще більше наростав автономізм Кубанських Козаків, де була сильна група діячів українського напрямку: Рябовіл, К. Безкровний, І. Івасюк, В. Іванис та інші.

Теорія нації в центральних державах. В часах війни в Німеччині та Австро-Угорщині вийшло чимало цікавих праць, майже виключно національно-політичного змісту. Фр. Навман (Fr. Nuaman) р. 1915 випустив дуже солідну працю під назвою «Середня Европа». [60]) Це — проєкт сполучених держав Середньої Европи. Цю працю вважають прикладом політичної та наукової тенденційности. Ми навпаки — віримо в щирість й політичну далекозорість автора. За сорок п'ять літ, що минули з дня виходу книжки у світ, нагромадилося багато фактів, які підтверджують думку автора про історичну неминучість його проєкту. К. Кавтський (K. Kautsky) видав: «Раса й жилівство» [16]); «Сполучені Штати Середньої Европи» (реакція на книжку Ф. Навмана) [62]); «Визволення народів»; «Сербія й Бельгія в історії» та «Ельзас-Льотарингія». Націологічні питання трактуються також в антропогеографічних творах часів війни: М. Фрідріхсена: «Лімітрофи европейської Росії» (1915); К. Гетнера: «Росія» (1916) та А. Пенка (A. Penck): «Природні області Росії» (1918).

К. Реннер (K. Renner), автор довоєнної теорії про «Наддунайську Швайцарію», випустив у часах війни: «Відновлення Австрії» та «Право самоозначення народів з особливим застосуванням до Австрії» [65]).

---

[54]) *T. G. Masaryk: "The New Europe".* 1919.
[55]) *T. G. Masaryk: "The Small Nations in the European Cricis".* 1919.
[56]) *E. Denis: "Les Slovaques".* 1917.
[57]) *H. Hauser: "Le principe de nationalite".* 1916.
[58]) *R. Johannet: "Le principe de nationalite".* 1918.
[60]) *Fr. Naumann: "Mitteleuropa".* 1915.
[61]) *K. Kautsky: "Rasse und Judentum".* 1914.
[62]) *K. Kautsky: Vereinigten Staaten der Mittel Europe".* 1916.
[63]) *K. Kautsky: "Die Befreiung der Nationen".* 1917.
[4]) *K. Renner: "Osterreich Erneurnng".* 1915.
[65]) *K. Renner: "Das Selbstbestimungsrecht des Nationen" I.* 1918.
[59]) *Под Ред. О. Ефименко: «Украинскій народ в его прошлом и настоящем I-II. 1914-1916.*

****

Д-р Л. Винар

РОЗВИТОК БІЛОРУСЬКОГО Й УКРАЇНСЬКОГО ДРУКАРСТВА

Зі Заблудова Федоров привіз до Львова друкарське приладдя (шрифт, друкарські дошки для ґравюр і заставок);

і спроба задержати час і події, щоб насолоджуватися ними в безконечність, не мають сенсу, коли йде про сучасні, живі й актуальні потреби нашого національного цілого.

Ми ж є свідками, хочемо ми чи ні, розпучливого вдержування на поверхні життя при допомозі силуваних ін'єкції, таких мертвонароджених під кінець другої світової війни творів як напр. УГВР, чи подібні до цього твору інші, неменш крикливі й претенсійні. Іншими словами, ми живемо в стані гіпнози, без виразніших можливостей вирватися завчасно з табу минулого. Ми так дуже боїмося пірвати з минулим, так дуже боїмося стати обличчям до дійсности, що з цього перестраху починаємо вірити в фікції, в міти, в легенди.

Ба, що більше. Кожна спроба впорядкувати думки, кожна спроба переставити наше еміграційне життя в площину реального, поставити його обличчям до дійсности, кожна спроба систематичного й логічного наверствування якостей, кожна спроба вирватися з обіймів абстрактного й мертвого — натрапляє на рішений опір, топиться в повені фантастичних, сюрреалістичних фраз. Це не вперше очевидно в українському політичному житті, і зокрема не вперше в нашій еміґраційній дійсности, навіть найбільш смішні, навіть найбільш хаотичні думки і люди — добровільно не хочуть вступатися. Їх, виходить, мусить до решти згризти «зуб» часу, мусить перейти почерез їхні голови повільний, неминучий процес завмирання, що його не можна спинити абстрактними фразами.

він ним користувався при друці Московського Апостола.

Проте заложення друкарні у Львові не було ділом легким з уваги на переобтяження львовян іншими фінансовими зобов'язаннями, як допомога Львівському Братству, будування церков, тощо. Тому з прикрістю згадує Федоров, що звертався до «багатых и благородных в мире, помощи прося от них, и метаніє створяя, коленом касаяся, и припадая на лицы земном, сердечно каплющими слезами моими ноги их омывах, и сіє не єдиною ни даващи, но и многащи створя, и в церкви священнику всем вслух поведати повелех. Не испросих оумиленными глаголы, ни оумолих многослезним рыданіев ,не исходатайствовах никоєя милости ієрейскими чинами». Не зважаючи на відмову заможних львовян, Федоров одержав допомогу. Він каже «но мали нецыи в ієрейском чину, иніи же несславніи в мире обретошася, помощь подающе». Вони зрозуміли вагу друкованого слова й своїми малими датками причинилися до оснування першої української друкарні у Львові [13]). З післямови до Львівського Апостола також довідуємося, що сини гетьмана Ходкевича причинилися до заложення друкарні.

У Львові Федоров мав намір видати чимало церковних книг, або, як зазначував у своїй грамоті від 8. X. 1585 р. львівський єпископ Гедеон Балабан: «Иван друкар промыслил был болше книг ремесла своего друкарского на потребу церквам святым розмаитых для хвалы божей а науки православным християнюм выдати» [14]). На початку 1573-го року друкарня Федорова була вже устаткована й готова до друкарських робіт. З львівської друкарні відомі досі два друки Федорова: славнозвісний Львівський Апостол з 1574-го року та недавно відкритий Буквар, без зазначення дати видання.

Не зберіглося багато джерельних вісток про першу друкарню у Львові, ані про помічний персонал друкарні. Знаємо, що в січні 1573-го року Львівська міська рада заборонила Федорові держати столярських помічників для виконування столярських робіт у новозаснованій друкарні [15]), а вже в грудні цього самого року Львівська міська рада, «йдучи на поміч людині захожій, позволила друкареві руському Івану (Iwan impressor Ruthenus) найти собі столяра десь в іншому місці, записати його до цехового львівського майстра і вже від того наняти його на півроку» [16]). В цьому ж самому році Федоров одержав позику від львовянина Сенька Сідляра — приятеля московського еміґранта кн. А. Курбського. За його допомогою (700 злотих) — Федоров міг зреалізувати видання Апостола і Букваря. Відомо, що разом з Федоровом у друкарському ділі працював його син Іван і ближче невідомий Гринь Іванович [17]), який прибув до нього зі Заблудова.

Згодом Федоров післав цього Гриня на науку ґраверства,

Можна сперечатися з людьми й їхніми думками — і не можна сперечатися з життям, що не хоче стояти на місці.

І не було б може нічого страшного в тому штучному продовженні минулого, в тому повторному переживанні пережитого досвіду, може б не було нічого злого в вичікуванні на вислід праці часу. Бо ми знаємо, що «зуб часу» перегризе всі штучні, абстрактні, нежиттєві концепції і доктрини. Це так. Але ми рівночасно знаємо, що в стані такого абсурдного життя пережитим, можуть заскочити нас нові, ще сьогодні непередбачені події, новий сенс і зміст — нової доби. Шевченківська візія приспаної і в вогні збудженої України — може здійснюватися в безконечність, якщо ми не протиставимо інерції і втечі від дійсности — нові, сучасні ідеї. Світ навколо нас посувається швидко вперед, і або ми матимемо подостатком відваги знайти своє місце в його поході — або знову лишимося позаду. Вимоги узглядення дійсного стану речей — не усунемо фразами.

Хтось скаже, що в цьому моменті, коли ми виречемося мертвонароджених символів і штучно спрепарованих доктрин, коли ми станемо обличчям до життя й станемо брати його таким як воно є, — ми опинимося в порожнечі. Наш цілий, творений десятиліттями світ, розсиплеться, й ми не матимемо чим заповнити його. Ми опинимося в стані хронічної безвиглядности.

В цьому роду твердженні є настільки правди, наскільки довше і більше вперто вдержуватиме себе в стані нічим

Прьвое оубо слово сътворихъ о всѣхъ, за
ѡ Ѳеофиле. о нихже нача Іс, тво-
рити же и оучити · донегоже дне,
заповѣдавъ апломъ дхомъ стымъ,
ихже избра възнесеся. пред ними
же и постави себе жива по страда-
ніи своем. въ мнозѣхъ истинныхъ знаме-
ніихъ ·· дньми четыри десятьми явля-
яся имъ и глаголя яже о цртвіи бжіи · сни-
миже и яды, повелѣваше имъ ѿ Іерусали-
ма не ѿлучатися · но ждати обѣтованіе
ѿчее, еже слышасте ѿ мене · яко Іѡаннъ
оубо крстилъ есть водою. вы же имате кре-
ститися дхомъ стымъ, не по мнозѣхъ сихъ
днехъ · они же оубо съшедшеся, въпрашаху

въ стую и великую нлю пасхи · и на възнесе-
ніе гне.

— Сторінка з львівського Апостола 1573—1574 р.

Сторінка з Львівського Апостола 1573-1574 р.

неоправданого оптимізму, що більше, в стані в безконечність продовженого останнього року другої світової війни, наскільки ми тікатимемо від річевого відношення до сучасности. Є думка, що пристосовувати себе до дійсности є якістю опуртуністичного порядку. Може згодом ми приймемо тезу, що найбільшою революційністю й ідеалізмом є узглядненння, реалізація дійсности, відчуття сучасности.

І коли так чи інакше, і скорше чи пізніше ми прийдемо до холодної реалізації стану нашої визвольної боротьби, стану нашої національної спільноти в цілому, та врешті спробуємо накреслювати майбутні етапи змагань за державність — ми напевно наткнемося в своїх роздумах над минулим, сучасним і майбутнім — на український націоналістичний рух. Це зокрема в моментах, коли ми захочемо трансформувати нашу політичну думку з позицій романтичного нігілізму в світ радісної боєвої віри молодої нації. Перегляд підставових, засадничих заложень українського націоналістичного руху буде незвичайно цікавим експериментом хоч-би тому, бо явище, чи радше націоналістична думка, має різні інтерпретації.

Наскільки скомплікованим явищем є націоналізм, ми бачимо хоч-би з того, що навколо нас є повно людей, які по десятках років активної праці в лоні націоналістичних організацій, тільки починають тепер шукати відповіді на питання:- «...А що ж таке властиво націоналізм?». Інші, по стільки ж роках активного перебування в націоналістичних організаціях, переконуються,

малярства і різання букв до львівського майстра Лаврентія Филиповича. В офіційних львівських документах Федоров виступає як «Iwanus impressor litterarum ruthenicalium» або «Iwan Fedorowicz, impressor ruthenus». Як бачимо, своє прізвище Федоров зукраїнізував і зовсім примінився до свойого оточення. Слід догадуватися, що в друкарні Федоровича було більше друкарських помічників — але їхні прізвища не залишилися до наших часів [18]). З відомих співробітників треба згадати ченця Лаврентія Пухала, Корунку, Сідляра, ченця Мину.

що вони націоналістами ніколи не були, і тільки пішли за модою часу, і своє минуле вважають непорозумінням, та переходять до партій і організацій з більш ясними ідеями. Ще інші дивуються в який спосіб вони опинилися в націоналістичних організаціях, і встидаються своїм минулим.

Отже маємо перед собою наскрізь скомпліковану ситуацію, тим паче що мусимо часом більше, часом менше, погоджуватися з колишніми членами націоналістичних організацій, і їхніми твердженнями. Здається що й справді ми мали ситуацію, в якій націоналізм своєю назвою а не усвідомленим змістом, пірвав за собою одиниці, а то й гурти людей. До них не можна мати жалю, бо й справді їхня участь в націоналістичному русі була непорозумінням, й вони виразно про це тепер говорять. І річ ясна — дивуються самі собі. Присутність різних поглядів на націоналізм, присутність різних інтерпретацій націоналізму — утруднюють ситуацію.

Бо коли ми наприклад захочемо дати зразкову, прикладну ситуацію, а вслід за тим й розумову інтерпретацію націоналістичного руху, то можуть знайтися люди, які візьмуть під розгляд явище націоналізму з відмінним змістом, і при допомозі відмінного змісту одного і того ж явища — заперечать наш об'єкт інтерпретації. Це так наприклад, як ми обслідували б людину. Людиною є річ звісна нормальна людина, і нею є теж людина з санаторії для умово хворих. Отже маємо один і той самий по назві предмет — з відмінним змістом. Коли б ми пробували дати свій образ людини з обслідів проведених на нормальному зразкові, то нам все хтось може давати інший образ, створений з дослідів над хворою людиною. Бо це теж, скажуть нам — людина. Здається тому якраз, що нам завжди підсувають найбільш від'ємну інтерпретацію націоналізму, і є дуже важко про націоналізм говорити. До яких парадоксальних й абсурдних ситуацій можна дійти вказує хоч-би факт, що є безліч дослідників які український націоналізм пояснюють і інтерпретують при допомозі німецького націонал-соціялізму.

Критикам націоналістичного руху важко зрозуміти що націоналізм не є явищем універсального характеру, і він не має одного і того ж змісту. Якщо наприклад соціялізм є явищем з однаковим змістом, і його інтерпретація є визначена точними доктринами, то з націоналізмом зовсім інша справа. Праці Геґеля, Маркса, Бавера, чи навіть Прудона — досить перекладати на різні мови світу. Зате перекладена на жидівську мову доктрина фашизму чи націонал-соціялізму, не матиме ніякого відношення до жидівського сіонізму чи російського комунізму. Націоналізм кожного народу наповнений іншим змістом, і націоналізм можемо бачити в різних формах, почавши з примітивних націоналізмів африканських племен, а скінчивши на імперіялізмах французького, російського чи англійського народів. Одне певне в цьому відношенні, а саме — ми не можемо визискуваним, голодним і бідним африканцям відбирати право на волю і незалежність тому, бо Гітлер був теж націоналістом.

Націоналізм можемо дуже влучно порівняти з нашим національним інструментом — бандурою. Звук бандури має специфічну мову, він специяльно вдаряє в серце українця, він зворушує його і нагадує йому щось, чого час тиною українець себе почуває. Для інших народів в світі бандура є музичним інструментом з певними дивними звуками. Одначе враження подібного до того, яке вона робить на українській авдиторії — вона не викликає. В подібному сенсі до нас не промовляють інструменти чи пісні інших народів. Ми не можемо зрозуміти радости африканців, що її виявляють вони при слуханні примітивних звуків сопілок чи бубнів.

Розвиткові тенденції націоналізмів різних народів — різняться між собою в цей самий спосіб що й музичні інструменти. Всі звуки творені на різнородних інструментах — є музикою, всі інструменти є музичними інструментами, — різняться вони одначе коли йде про внутрішній зміст, врешті специфічний зв'язок з певними групами людей. Отже помилку робить той, що явище українського націоналізму хоче оцінювати при допомозі інших націоналізмів. Може є подібні риси, спільні умовні вартості, якщо будемо ставити різні націоналізми поруч з українським. Ми можемо знайти дещо спільного чи подібного, аналізуючи націоналізм американців, канадійців, бразилійців жидів чи арабів — в протиставленні до нашого, та ця подібність рис зовсім не перерішає ориґінальности явища націоналізму в інших народів чи в нас.

Устійнивши ориґінальність і специфічність явища націоналізму, було б політичним і історичним дилетантством шукати початків українського націоналістичного руху в двадцятому столітті, чи в націоналізмах інших народів. Було б навіть зле давати націоналізмові українців часове обмеження взагалі. Націоналізм був всеприсутнім супутником історичного розвитку української нації, і тому він не може мати дати народження. Справа лише в тому, що з підсвідомих, чуттєвих, може навіть скажім біологічних форм існування, чи радше неусвідомленої присутности в житті й розвитку української нації, він в певному моменті став переростати в усвідомлений, уточнений, або т. зв. організований націоналізм.

Схоплюючи основні риси підсвідомого, чуттєвого, або примітивного націоналізму, ми бачимо, що націоналізм в цьому стані свого розвитку проявляється в житті національних організмів безліччю моментів. До них належать свідомість спільного історичного минулого, спільна мова, віра, територія, звичаї, спільна трівога про майбутнє. Це не лише в поході до усвідомлених, зорганізованих форм вияву, примітивний націоналізм характеризується цими спільними ознаками. В українському випадку, наприклад, сучасна російська окупація звела український націоналізм до примітивних форм вияву, до напів-свідомого, біологічного існування. В минулому році появилася сумлінно й дбайливо написана наукова праця д-ра А. Княжинського п. з. «Дух Нації», в якій автор дає чітку картину дозрівання національної свідомости. У своїх працях теж сл. п. д-р Юліян Вассиян дає перегляд співвідношення підсвідомого до свідомого. В цій статті, що є радше схопленням загального образу, ми не зможемо передати думок обох авторів.

Отже усвідомлений, зорганізований націоналізм не є штучним, принесеним з чужого поля твором, а життєвою, органічною відбиткою підсвідомих процесів, що відбуваються безупину, незалежно від зовнішніх обставин — в лоні національного організму. Усвідомлена фаза націоналізму, річ ясна, може, і не мусить бути сперта на дослівному переданні чи інтерпретації підсвідомих прагнень, що нуртують в національному організмі. В цьому переданні й інтерпретації згущених підсвідомих прагнень нації — криється загадка успішности чи безуспішности націоналістичних ідей. Якщо націоналістичні ідеї є удосконаленим, усвідомленим і поглибленим переданням того, чим живе національний організм в своїх підсвідомих, чуттєвих етапах росту, тоді націоналістичні ідеї розвиваються рівнобіжно до потреб різних етапів національного розвитку, вони є все зброєю що відповідає часові й подіям. Вони є незаступимою духовою зброєю нації, незалежно від стану в якому вона перебуває. Хмельницький у своїй добі, Мазепа у своїй а Петлюра в своїй — були з своїми ідеями й кличами своєрідною сумою того, чим жила й думала в їхніх відносних добах їхня нація. Повне схоплення суми прагнень — було в тих чи інших випадках передумовою успіху. Продуктом підсвідомої стадії в житті націоналістичного руху є бунт для бунту, тоді як вислідом усвідомленої акції організованого націоналістичного руху є плянова визвольна боротьба. Ми можемо порівняти розвиток націоналістичної думки в лоні національного організму до людини. Спочатку це незрозумілі звуки, крик і плач, що щось означають, одначе ми не все влучно їх пояснюємо собі, відтак це скоординоване користування мовою, й врешті власна інтерпретація думок і потреб.

Найважніше завдання націоналістичного руху сьогодні полягає у влучній інтерпретації зведеного до примітивних форм, там в Україні, націоналізму.

Було б смішно сперечатися над тим чи націоналізм є потрібним в житті нації рухом, як теж було б смішно видвигати арґументи що

націоналізм пережився і не є згідний з «духом часу». Те що націоналізм є нарозлучним супутником життя й розвитку національного організму — виключає проблему потреби націоналізму. Факт, що сьогодні маємо стільки націоналізмів — скільки й націй, народів чи племен у світі — виключає проблему «духа часу» й спору чи він є пережитком чи ні. Вправді все це заважко зрозуміти проф. Феденкові чи його послідовникам, і вони ніколи життєвих явищ не схоплять у повному того слова значенні. Це зовсім просто тому, бо Феденко живе в уявному світі незмінних доктрин, і для нього, з хвилиною коли він зв'язав свій спосіб думання з мертвою доктриною — перестав існувати світ, в якому люди живуть, думають, змагаються, просуваються вперед. Кожне життєве явище, Феденко чи Багряний важать у світлі своїх уявних доктрин. Якщо має місце щось, що не укладається в їхньому світі в систему мертвих доктрин і схем, то вони того роду явища не бачать й ігнорують. Рабське прив'язання до устійнених кимось іншим, на попередньому етапі розвитку національного організму — доктрин, не дозволяє їм йти в ногу з добою. Мертве доктринерство не є врешті прикметою тільки проф. Феденка, І. Багряного чи М. Лівицького. Це загальне явище. Це якраз те явище вдержування в безконечність психічного стану з перед кільканадцяти чи кількадесяти років, що про нього згадували ми в початку цієї статті . Це перестрах, невміння глянути новій добі, новим етапам визвольної боротьби в очі — це спроба розв'язати сьогоднішні проблеми при допомозі вчорашнього думання.

На цьому місці було б невластиво розглядати розбіжності в націоналістичному таборі, чи драматизувати ці розбіжності. Сьогодні це вже не розбіжності особистого, людського характеру. Це розбіжності в принципах, в інтерпретації, в засадах. Це прикро що вони є, але вони є, і ми не можемо від них втекти ані їх позбутися.

В новій добі, добі приспішеного технологічного розвитку, націоналізм не має потреби мінятися чи сходити з поля бою. Йде здається лише про ретельну інтерпретацію підсвідомих процесів в національному організмі на Батьківщині, і про найбільшу духову єдність чуттєвих проявів з усвідомленими й пляновими. З уваги на цілковиту зміну в способах ведення воєн, чи врешті з уваги на присутність тотальних, універсальних доктрин, потрібною є, й вона має місце, перебудова думання в тактиці й стратегії визвольної боротьби. Є це ділянка практичної, щоденної політики, постійного узгляднювання перемін в часі.

Та потреба узгляднення тактичних і стратегічних моментів в зміненому світі, зовсім не заторкає засадничі, підставові принципи націоналістичного руху, зовсім не змінює органічности чи сучасности націоналізму. Націоналізм чи в своїх підсвідомих, чуттєвих формах, чи в усвідомленій, зорганізованій формі, є більш чим конечною зброєю на полі бою за фізичне заціління й духову окремішність української нації.

****

НАШ КОМЕНТАР

Я. Гайвас

ДО ПРОГРАМИ СВІТОВОГО КОНҐРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Після рішення відбути Світовий Конгрес Вільних Українців черговим найважчим і найважливішим питанням є: який характер має мати цей Світовий Конгрес? Які справи має він вирішувати? Які його завдання, його методика роботи? Які наслідки у майбутньому передбачуємо ми?

Шоста Сесія ПАУК висловилася частково в цьому напрямі, формулюючи Світовий Конгрес як «маніфестаційне зібрання». Не заперечуючи факту маніфестаційности Світового Конгресу-бо й справді такий Конгрес буде найбільшою маніфестацією наших сил і спроможностей на еміграції — ми всетаки рішуче проти обмеження Світового Конгресу маніфестаційністю тільки. Маніфестаційне зібрання це одноразовий виступ для підкреслення наших настроїв, наших прагнень, наших вимог. А в даному разі нам цього виключно замало. Не маніфестувати нам наші настрої треба, а діяти і то на довгу мету. Ділом показати чого ми хочемо. Не маніфестувати наші прагнення, а переводити їх у життя. Не деклямувати про наші вимоги, а організувати наші сили, збуджувати енергії, штурмувати ворожі позиції. Кожному ясно, що це все виходить далеко поза рямки маніфестаційного зібрання. Це вимагає Конгресу, на якому були б переглянені наші сили та успіхи, уточнені наші можливості й завдання на тлі загального положення, намічені шляхи й форми, переве-

дення наших завдань у життя та накінець, призначення органів і людей, що мали б за це відповідати. І це найважливіше: відповідати за свою роботу перед громадянством. Відповідати за роботу, пред'являючи її успіхи і неуспіхи, а не обдурювання себе й громаду різними бальончиками в роді «розмов з високопоставленими чинниками», «зустрічами з відповідальними особами в якійсьтам столиці», тощо. Ми вже писали на цю тему і ще раз вертаємося до неї, щоб дуже виразно зазначити, на яких позиціях у тій справі слід стояти, та щоб зразу на самому початку заперечити неправильні, а то й шкідливі уяви та пропозиції.

Як відомо, Шоста Сесія ПАУК покликала до життя Підготовний Комітет для Світового Конгресу. Цей Підготовний Комітет складається з двох секорів: організаційного з осідком в Ню-Йорку, і програмового з осідком у Вінніпеґу. В рямках цих секторів діють місцеві елементи, тобто українські чинники в ЗДА взяли на себе завдання приготовити й перевести організаційну сторінку роботи, а українські чинники в Канаді мають розробити програму самого Конгресу. Роботу свою переводитимуть обидва сектори, консультуючи себе взаємно. Такий поділ завдань зовсім логічний і зовсім оправданий.

Але не лише це. Конгрес мусить бути ділом усіх українців у вільному світі, цілої української еміграції. Усі її складники без огляду на терен побуту, та без огляду на своє число, мусять не лише бути вислухані, але теж приложити своїх рук як до організування Конгресу, так і до розгорнення його змісту. І тільки так треба розуміти точку 3) і 4) «Засад організації Конгресу». Тобто, що «Підготовний Комітет проводить цілу підготову Конгресу і доводить до повного і беззастережного узгіднення всіх постанов, резолюцій і маніфестів», узгіднення з усіми українськими еміґраційними громадами, тобто з їхніми організаціями, які є такими самими чинниками і основниками та творцями Світового Конґресу Вільних Українців, як і організації українців в ЗДА, Канаді та країнах Південної Америки. Самозрозумілим є, що хоч в основному на самому Конґресі будуть вислухані «заяви від окремих учасників про їхню повну згоду з пропозиціями», то крім цього відбудуться праці в Конгресових Комісіях, відбудуться наради і дискусії в них, а опісля і в найважливіших справах на пленумі Конгресу. Немає сумніву, що в висліді тих нарад і дискусій як в Конгресових Комісіях так і на пленумі Конгресу виникнуть думки і пропозиції, які ввійдуть в остаточні резолюції та постанови, поширюючи їх та збагачуючи. Світовий бо Конгрес має бути і буде творчим ділом людей, що приїхали з прагненням і з повновластями взяти участь у великому ділі.

Тому першим завданням Підготовного Комітету є: увійти в контакт з усіми організованими українськими елементами в світі, щоб разом з ними будувати спільне діло. Українські чинники з інших континентів не сміють бути запрошеними гістьми, що їм пропонують підписатися під винесеними ким іншим ухвалами, але вони мусять дати свій вклад творчого труду, бо вони разом з усіми іншими несуть на собі відповідальність і беруть на себе зобов'язання, що винесені постанови і резолюції переводитимуть і переведуть у життя.

Визнаючи програму нашої роботи, мусимо зачати, чим є наша еміграція в світі, який її характер та які цілі ставляє вона перед собою. Між нами прийнято визначувати себе політичною еміґрацією. І це в великій мірі правильно. Бо фактом є, що політичні мотиви були однією з головних причин нашого виходу з Краю. І то в однаковій мірі як наша минула політична діяльність, так і вигляди на розвиток політичної ситуації в близькому майбутньому, як і в решті наші далекойдучі політичні переконання і вірування Все те в основі заперечило і противилося безкомпромісово як російському імперіялізмові, так і його сучасній формі — комунізмові.

Але політичною площиною не вичерпувалася наша неґація надходячій російсько-комуністичній дійсності. Це заперечення йшло і йде значно глибше аж до коріння людського існування. Воно було і є в духово-культурній площині, воно випливає з найглибших наших психічних відчувань на оцінок. І тут власне міститься основна й непереможна різниця між нашим світом і тим світом, що його несе зі собою червоний російський Сфінкс. Наші культурні прагнення, наші уявлення, наше розуміння людини, групи, людського життя, призначення, гідности людини і її вільного самовияву, значення соціяльної групи, нації, таке

різне від їхнього, що ми прямо не могли і не можемо уявити собі творчими і щасливими в тій системі. Тому ми сміло можемо сказати про себе, що ми є властиво духово-політичною еміґрацією і саме в тій площині лежить і наша основна сила та можливості проявити себе. Отже фундаментальні завдання Світового Конгресу Вільних Українців лежать не лише в політичних вимірах, але ще в глибшій мірі в духово-культурних.

І тому на нашу думку програмовий сектор Підготовного Комітету мусить починати свою роботу від якнайшвидшого покликання до життя комісій: а)для науки і шкільництва, 2) для культури, ми стецтва та літератури.

Завданням першої комісії було б розглянути стан, проблеми, можливості та завдання вільної української науки в світі. Дотеперішній стан є незадовільний, не зважаючи на самохвальні тиради, що їх час-до-часу чуємо з різних боків. Відомо, що українські науковці в вільному світі плянують від довшого часу свою зустріч Конгрес, Було б виключно вигідно, щоб той конгрес науковців відбувся в рямках Світового Конгресу Вільних Українців. Але хоч він запланований ранше, то всетаки Світовий Конгрес мусить зі свого боку присвятити відповідну увагу цим справам. Він мусить увести всі елементи українського еміґраційного життя в спільне річище, зв'язати всі чинники в одну і творчу єдність, заманіфестувати і перед собою і перед зовнішнім світом, що ми є справжньою духово-культурною спільнотою, яка органічно виявляється в усіх ділянках людського життя. Комісія ця мусіла би теж розглянути справи нашого шкіьництва і приготовити постанови в цій ділянці для проголошення самим Конгресом. Йдеться про цілі й методи навчання в різних наших школах українознавства та споріднених, йдеться про навчальний матеріял, посібники, про самі програми. В цій ділянці завівся нічого собі хаос. Різні видавці видають свої підручники, розхвалюють їх та торговельно реклямують, засуджуючи всі інші, нераз багато кращі, як нікому непотрібне барахло. Мусить же нарешті хтось в цій справі сказати якесь слово. Не можна теж поминати мовчанкою того гуляйпілля, що його дехто заводить у організації українознавчого школення. Різні групи, а то навіть особи з групових, чи ще гірше, персональних міркувань, відкривають свої українознавчі чи інші шкілки і тим не лише обнижують позем навчання, але і привчають дітей дивитися на українство груповими окулярами.

Комісія культури, мистецтва, літератури мала б дати нам правдиву картину наших здобутків на цьому полі. І на базі цього розглянути що і якими шляхами треба нам робити, щоб наша культурна творчість на еміґрації була спроможна своєю силою дати нам духові підстави не лише для тривання, але і для росту. Не йдеться про накидування мистецьким силам і культурним діячам якихось організаційних рямок чи взагалі ставлення вимог формального характеру. Йдеться про розбурхання досить застоялого плеса культурної творчости, йдеться про зрушення, про скупчення уваги та енергії на цьому відтинку з метою викликати рух, викликати культурний процес. З одного боку йдеться про те, щоб продукція мистців, письменників, поетів зростала, була жива, відбивала нас і нашу епоху, а з другого боку, щоб друковане слово йшло вниз до читача. Щоб книжки не залежувалися в магазинах видавців та не припадали порохом. Йдеться про виклткання голоду на книжку. Колись у німецькій фазі нашої еміграції наші мистці, літератори, працівники театру покликали до життя організацію МУР — Мистецький Український Рух. Тепер справа не в тому, щоб закладати подібну інституцію, або поновляти колись існуючу, але щоб викликати справжній український мистецький рух на еміґрації, ще більше: справжній глибокий, органічний, тобто порушуючий глибину нашої еміґраційної маси культурний процес.

Дальша велика ділянка — це справи, що торкаються всіх різноманітних виявів суспільно громадської діяльности та її організаційних форм. В цій ділянці, на нашу думку, слідуючі комісії охоплювали б цілість:

а) Комісія громадської діяльности та громадських організацій,
б) Комісія для організацій і громадського виховання молоді,
в) Комісія в допомогових справах.

Перша комісія мала би розвинути постулят краєвих суспільно-громадських центральних з'єднань, як УККА в ЗДА, або в Канаді КУК. Нашим незмінним прагненням мусить бути, щоб у всіх країнах нашого поселення такі надбудови були та щоб в них вміщувалися всі. Скажім собі отверто, де таких надбудов немає, зна-

чить, що або наше організоване громадське життя ще дуже слабеньке і примітивне, не зважаючи на числа і нераз можливий галас, або що провідники громадського життя не доросли до більших з'єднань і волюють порпатися в своєму маленькому подвірячку. Тому вимога суспільно-громадської централі в кожній країні є фундаментальною. Коли ж з якихось виключно складних причин цього покищо не можна добитися, то тоді мінімальною вимогою до існуючих організацій мусить бути, щоб вони негайно знайшли форму для своєї співпраці на переходовий час і зразу приступили до будови краєвої центральної і репрезентативної організації. Для цього комісія повинна випрацювати норми, що приняті учасниками Світового Конгресу, зобов'язували б як рямова конституція усі українські громади в цілому світі.

Комісія мусіла би застановитися над проблемою упадку активности громадянства, знайти його причини, з'ясувати їх перед публічною опінією та шукати засобів з метою піднесення активности. Такі рекомендації комісія може подати, простудіювавши діяльність наших суспільно-громадських організацій в діяспорі, її позитивні та негативні сторінки, а в першу чергу наскільки реальні і актуально-потрібні завдання пробують ці організації реалізувати.

Справа молоді належить до найбільше дискутованих справ на еміґрації взагалі. Найбільше в цих справах говориться, а найменше робиться. Ми ще навіть не добилися до платформи, на якій молодь і молодечі організації могли би до себе зблизитися в краєвому маштабі і шукати шляхів постійної співпраці та скоординованих загально-краєвих спільних виступів. Ми не зуміли з'ясувати перед молоддю, що багато більше успіхів можна добитися, коли виступати не груповими, але загально-національними силами. В кожній країні нашого поселення є різні організації молоді. І за п'ятнадцять років не відбулося якоїсь загально-краєвої зустрічі молоді, фестивалю молоді, спільного табору, тощо. Очевидна річ, що вина в цьому в основному по боці т. зв. старшого громадянства.

Весною цього року одна з українських молодечих організацій в Европі, а саме Об'єднання Української Молоді в Франції, видвигнула ініціятиву Світової Зустрічі української молоді в Римі з нагоди Олімпіяди. Дуже далеко видюча і вагітна наслідками концепція. Але, як нам відомо, не знайшла вона в той час відповідного захоплення серед молодечих організацій, ані теж попертя з боку провідних діячів громадського життя. Просто аж дивно, що такий широкий проєкт викликав так мало зацікавлення.

Ясно, що комісія, яка мала б ці справи розглянути і винести відповідні пропозиції, мусіла б у великій мірі складатися з представників молоді та молодечих організацій.

В умовинах, що в них знаходимося ми, питання допомоги, взаємодопомоги це одна з підставових справ. Бо це справа не лише гуманітарного характеру, але справа, яка глибоко порушує надри наших національних сантиментів, яка побуджує і зміцнює почуття єдности й солідарности, почуття спаяности, глибоко закорінює свідомість приналежности до одного національного пня. Це є одна з найбільше промовляючих зовнішніх маніфестацій нашого внутрішнього наставлення. В цій ділянці американські українці добилися величезного успіху. Є ним ЗУАДК. ЗУАДК це направду осяг. В умовинах нашої еміграційної дійсности, коли на наші національні аспірації, навіть на наше національне буття дивилося окруження виразно кривим оком, коли ще так слабо були розбудовані різні сектори нашого життя, коли було обмаль активних вироблених громадських робітників, вдалося наявними силами заініціювати і поставити установу, яка стануле поряд таких же самих державних установ, або установ, покликаних до життя величезними організаціями з прямо необмеженими матеріяльними засобами. Але після великого пориву наступає повільний відступ. Хоч потреба допомоги не перестала існувати, ЗУАДК від довшого часу свою діяльність послаблює. І то послаблює в тому періоді, коли виникають нові потреби, що їх можна задоволити, нові можливості на нових теренах. Отже справа є з одного боку пожвавлення існуючої допомогової акції, а з другого боку потреба координації наших допомогових зусиль в загальному світовому маштабі. Хай би ця допомога в загальному світовому маштабі і не була цифрово великою, але факт подання руки потребуючим українцям в Гонґ-Конґу, чи в Парані українцями з Канади чи Франції має свою величезну вимову. А що вже говорити про допомогу нашим братам в сателітних країнах ітд!

І врешті приходимо до найскладнішого по-

літичного комплексу. А це в першу чергу проблема нашої української політики. Ми стоїмо безкомпромісово за свободу, за вільний ніким не контрольований розвиток українського народу. В політичній площині це наше начальне завдання. Ми всіми силами допомагаємо і допомагатимемо відбудувати незалежну від нікого народовладну українську державу. Але з того титулу ми не вимагаємо для себе ніяких прав ані прерогатив. Ми аж ніяк не застерігаємо за собою права втручатися в організацію життя на Батьківщині і брати на себе відповідальність за керування ним. Живши поза Батьківщиною і бувши в основному громадянами інших країн, хоч допомагаємо всім можливим населенню України, то зовсім не прислуговують нам ті права, які прислуговують населенню там. А через те в дуже кольоровому калейдоскопі українських політичних чинників закордоном, які покликані репрезентувати закордоном визвольну боротьбу, бути її продовженим рамям на еміграції і безпосереднім, хоч на іншому терені, учасником, ми не маємо права рішати хто з них правий, а хто ні. Ми не маємо права, як еміграційна цілість, надавати мандат тому чи іншому чинникові. Кожна одиниця, чи кожна група на еміграції хай допомагає тим річищем і системою, через те середовище, яке їм найближче. Так само ми не можемо вирішувати як має виглядати співпраця українських політичних чинників на еміграції. Вони нарешті мусять дорости до того, щоби вміти вирівняти невзгодини між собою, а ми тільки маємо їм в цьому допомогти і поперти.

Іншого характеру політична проблема, що стоїть перед українською еміграцією, це політичне життя країн, в яких ми живемо. Життя цю проблему розв'язало і розв'язало єдино правильно. Ставши громадянами даних країн, ми вростаємо в них, стаємо складовою органічною частиною і наші права й обов'язки а в тому в першу чергу обов'язок льояльности, є такі самі, як усіх інших громадян. І тут немає ніяких двоєдуш, ніяких подвійних льояльностей, тощо. Сьогодні світ є один, мир і свобода є одні, мирний свобідний розвиток українського народу є в інтересі цілого вільного світу. Мир і розвиток вільного світу є в інтересі українського народу. І тому допомагаючи українській справі, ми тим більше допомагаємо тим країнам, в яких живемо. Ці бо країни стоять в такій самій боротьбі проти російського-большевицького імперіялізму, тільки її форми та насичення є інші, як і український нарід. З другого боку в інтересі української справи є, щоб ми всюди в країнах свого поселення своїм трудом, вкладом зусиль і успіхами добивалися значення, здобували позиції, бо тільки в той спосіб зможемо принести допомогу українському народові в його визвольній боротьбі.

Цілий цей політичний комплекс, на нашу думку, може охопити одна політична комісія.

Всі комісії мусять вивчати свої ділянки і оформивши здобутий матеріял, передати його Підготовному Комітетові, щоб цей випрацював настанови для даних ділянок. Настанови ці мають бути спрезентовані Світовому Конгресові, ним доповнені, чи змінені і передані як вказівки для цілої української еміграції.

Останньою справою, що про неї слід згадати, це маніфести, що їх повинен Світовий Конгрес винести. Може це бути один, який обнімав би всі справи, але це був би мабуть за об'ємистий документ і тому доцільність правдоподібно диктує, щоб видати кілька. На нашу думку, насамперед мусить бути основоположний маніфест. Маніфест, що ствердив би факт відбуття Світового Конгресу Вільних Українців, як зовнішній знак і вияв існування української духово-культурної спільноти у вільному світі. Спільноти, посвяченої плеканню та розвиткові своїх культурних цінностей та збагачуванню ними скарбниці вільного світу. проти російського імперіялізму і колоніялізму, Спільноти, відданої безперебійній боротьбі а за рівність і свободу всіх народів, за їх незалежний розвиток, за гідність людини. Українська еміграція, як така, є нерозривною частиною і елементом духового та політичного стану вільного світу.

Дальшим зверненням буде маніфест до українського народу. В цьому маніфесті, з'ясувавши щераз коротко причини і умовини нашого виходу на еміграцію, слід підкреслити нашу неслабнучу духову спаяність з братами в Краю і нашу відданість їхній визвольній боротьбі. Ніякі жертви для цього нам не є завеликі.

Крім цих двох документів мусіло б бути наше звернення до вільного світу зі з'ясуванням нашого погляду на існуючу політичну ситуацію, та підкреслення, що в обличчі наступаю-

чого ворога єдиним засобом є протинаступ.

Ще й інші звернення, чи проклямації Світового Конгресу зможуть докладніше з'ясувати чим ми є, чого хочемо і як будемо переводити це в життя.

Отут накидані завваги аж ніяк не вичерпують величезного комплексу справ, які стоять перед Світовим Конгресом і його Підготовним Комітетом. Подані вгорі завваги є тільки зверненням уваги на деякі ділянки з метою приспішити і поглибити роботу для успішного виведення Світового Конгресу. І накінець побажання: час до відбуття Світового Конгресу достатній, але завдання такі великі, що Підготовний Комітет і покликані ним комісії зможуть виконати їх тільки тоді, якщо візьмуться до роботи зразу і будуть її виконувати безперебійно та наполегливо. І цього ми як громадянство від Підготовного Комітету вимагаємо.

****

Юрій Артюшенко

ЦІЛЮЩЕ ДЖЕРЕЛО

30-ті роки нашого століття були для українського народу роками найжорстокішого московського терору. Роками, в яких-як писав Г. Пронь в «Літературній Газеті» (ч. 12 у 1936 році) — було: «Не під прапором Шевченка, а під прапором Леніна-Сталіна, під прапором большевицької партії здійснено соціяльні і національне визволення трудящих.». «Визволення», що коштувало Україні біля 10. мільйонів жертв.

Насильне загальмування українізації відбувалось під гаслом — «Боротьба за комунізм не можлива без рівнобіжної рішучої боротьби з національною культурою і з намаганням народів СССР створити для себе власні культури. Російська культура міжнародня, вона мусить засимілювати всі неросійські народи. Російська мова всесоюзна...» — Ваганіян в книжці — «О національной культуре.». Прийшла ліквідація Спілки Визволення України. Наступило знищення УАПЦ, що нав'язанням до традицій Української Православної Церкви з перед 1687 року, формувала новітню українську націю та продовжувала її християнську місію в світі. Пляново переведено «ударними бригадами» голод в Україні. Мільйони загнано на північ і на схід закріпощеної імперії...

Це тільки невеличка частина з тих багатьох етапів, якими йшло оте «соціяльне й національне визволення» українського народу,-в ім'я власне того одного «советського» народу з одною советською, себто московською культурою...

Та український нарід в Україні, взявши за мотто слова гетьмана Пилипа Орлика: «Легка річ — негідна слави, чим більша небезпека, тим ясніша перемога.», — продовжував безкомпромісову боротьбу, як це в 1933 році і ствердив Косіор в таких словах: «Український націоналізм і український націоналістичний ухил є тепер на Україні головною небезпекою...»

Та й тепер, як це стверджує сама большевицька преса, український націоналізм, чи як Москва його сьогодні називає — «буржуазний націоналізм» — не перестає бути для московського імперіялізму «головною небезпекою».

30-ті роки нашого століття для українського націоналістичного руху, який в 1929 році знайшов своє ідеологічне й організаційне оформлення в ОУН, позначилися, поруч революційно-визвольної дії, шуканням форм свого вияву в суспільно-громадському секторі українського життя. В цих роках постає цілий ряд суспільно-громадських організацій, як на всіх Західніх Землях України (на Закарпатті, Буковині, Галичині й Холмщини) так і в багатьох державах західньої Европи та Нового Світу, а то й Азії. У час державности Карпатської України вони відіграли належну ролю. Цей суспільно-громадський відтинок націоналістичного руху власне є творцем отої широкої сітки леґальної націоналістичної преси часописного формату, що від Европи, через держави північної й південної Америки, аж до Манджурії й Далекого Сходу пов'язувала водно розкинених по всьому світі українських націоналістів та їх симпатиків.

У Франції предтечею такої преси була в 1931. році «Незалежність» (Софія-Париж; в Софії її заступав член Леґії Українських Націоналістів — інж. М. Ніцкевич). Вийшло тільки одно число на 4-х сторінках гарного формату, відбитих у друкарні. На цих сторінках, між іншим з'явилася тоді й стаття автора цих рядків під назвою: «Єднаймося на ґрунті суспільно-громадської роботи.» Ця тема була тоді дуже ак-

туальною, як не менш актуальною вона є для нас і сьогодні, хоч може й вимагає іншого підходу як тоді. Це число «Незалежности» було зредаговане інж. Сціборським.
Справжнім же виразником думок націоналістів і репрезентантом націоналістичної преси стало паризьке «Українське Слово», що зараз по «Незалежності» почало в 1932 році виходити як орган Українського Народнього Союзу в Франції, якого оце тисячне число вступає в новий 1961-й рік.

Як один із найдавніших його читачів і співробітників (писав під повним прізвищем, чи скороченим — Ю. А-ко, або тільки під малою літерею — а) я хочу тут підкреслити, що «Українське Слово» було для мене джерелом національно-моральних сил, невичерпною копальнею цінного матеріялу для побудови суцільного світогляду та побудником у публіцистичній і громадській праці.

Та таким воно було й для багатьох інших українців і то не тільки в чужині, але й на українських землях, куди воно теж проникало, переважно нелегально.

Для багатьох українців «Українське Слово» було дзвоном рятунку в непроглядній темряві чужих політичних закутків, в їх блуканнях по орієнтаційних манівцях на чужині.

При тім «Українське Слово» і неприхильним нам чужинцям часто вибивало протиукраїнські арґументи з рук і промовляло до їх сумління...

І не тільки для поодиноких осіб, але й для більшости українського загалу, а то й політичних груп і тих чужинців, які в якійсь мірі цікавилися українською проблемою, «Українське Слово» було не раз орієнтаційно-унапрямлюючим фактором у їх політичних потягненнях.

Для українського ж народу в Україні —«Українське Слово» було часткою тих «дарів» героїчної духовости, що непізнаними шляхами плили до нього від учасників збройних змагань з чужини, чи приносилися йому такими посланцями, як, сл. п. М. Сціборський, О. Ольжич, О. Теліга, тощо, які долучили до цих «дарів» згодом і своє життя, склавши його на вівтарі невмирущої нації.

Для всіх інших народів «Українське Слово» було криницею пізнань не тільки славного минулого й трагічного сучасного України та її державних традицій і героїчно визвольних епопей, але також і великих ідеалів українського народу— дороговказів на шляху до кращого майбутнього народів усього світу, хоч світ їх за такі і не хоче признати.

У найтяжчі для українського народу 30-ті роки «Українське Слово» било в дзвін тривоги. Та світ не слухав, а вірив облудно-брехливим твердженням Москви, за що сьогодні й покутує. Та правильність тодішніх тверджень «Українського Слова» сьогодні все більше й більше приєднує нам союзників, та все більше й більше скріплює авторитет «Українського Слова» серед наших приятелів-чужинців.

Власне ці 1000 чисел «Українського Слова» зокрема в усій повності відбили на своїх сторінках героїчні змагання українського народу за свою державність у нашій добі. Ці змагання були ілюстровані з кожного їх відтинку безпосердньо тими, що брали в них активну участь. «Українське Слово» було відгомоном боротьби за державність та відгомоном нуртуючих в широких масах ідей і великих шукань синтези цих ідей в нутрі українського народу й в зовнішнім світі.

«Українське Слово» голосило, що тільки з національної ідеї випливає соціяльна справедливість і що тільки національна ідея є основою взаємного довір'я як внутрі поодиноких народів так і поміж народами світу, а ніколи голі матеріяльні інтереси. Не пасивним сприйманням ідеї, але тільки активно-творчим включенням в боротьбу за здійснення її — довершується перемога в державній дії.

30-ті роки в які почало виходити «Українське Слово», були переломовими роками не тільки в житті української нації, але й у житті усього світу. На ці роки припадають не тільки ті події, про які ми згадували на вступі нашої статті, але й такі події як визнання світом СССР «де юре», наростання передумовин світової війни, тощо. І багато ми бачимо схожого в 30-их роках з початком цих 60-их, в яких, як і тоді, світ пактує в Об'єднаних Націях з СССР. І чи світ повторить свої помилки чи ні, — від цього залежатиме. чи буде в чім різниця між 30-тими і 60-тими роками.

Тому «Українське Слово», вступаючи своїм 1000-м числом в новий 1961 рік, на підставі здобутого досвіду, повинно визначати поруч випробованих старих засад нашої внутрішньої й зовнішньої пресової політики, такі нові, які б скріпили українські сили внутрі та сконсолідували їх в однім суспільно-громадськім і дер-

жавно-політичнім фронті для мужньої зустрічі всіх несподіванок зі зовні, що їх може принести 1961-й рік.

Хай же на сторінках «Українського Слова», оновлена Новим Роком, українська ідея, як оздоровлене промінням Божого світанку українське дитя на руках своєї тисячолітньої Батьківщини, радісно звіщує усіх своїх визнавців, що вона вийшла зі світової духової кризи попередніх років здоровою й оновленою і далі для них є цілющим джерелом.

Українські справи

Д-р Юліян Вассиян

ГОЛОС ДОБИ

Наша увага йде на виховання одиниць. Поправити треба українську расу духово, морально. Бо маючи вартісний внутрішній тип українця, не буде небезпеки, що сувора влада в разі диктатури буде деспотизмом над рабами, або в разі демократії — сваволею розгнузданих, нецивілізованих, анархічних варварів. Нема іншого способу підняти духову вартість нації, як відкликатися до індивідуальних зусиль одиниць. Доки вони самі, з власної волі не стануть морально сильними й духово творчими, ніякий зовнішній примус, ні державний ні громадский, нічого не поможе. Навпаки, мусимо побороти засадниче недовір'я української людини до інтересів держави, яке дісталося їй з рації вікового чужонаціонального гнету і становить переважну психічну масу її невільницької вдачі («рабський комплекс»). Всяка держава була до тепер для українця реальним чинником ворожого примусу, тому й сама державність уявляється в способі думання українця символом суспільного зла, джерелом експлуатаційних тенденцій, тиранії, нещастя. І тепер не примусом можна переродити ту психіку, тільки навпаки, **практикою громадського життя, заснованого** на засадах моральної повинности, аристократизму праці і національного добра.

Однак виховання одиниці це не самоціль ні зо становища одиниці, ні зо становища нації. Сучасність з кожного погляду, а з політичного зокрема, ставить усі народи світу перед завданнями необнятих розмірів. Перед завтрішнім днем сучасних націй, рас, культур, цивілізацій розгортаються примарні овиди небувалих катаклізмів, ударів, катастрофічних зривів, що надвигаються з фантастичною неминучістю в сферу реального життя. Супроти уявлень тих велетенських процесів, що оплітатимуть гарячим стиском цілу землю, поодинокі народи — це одиниці, дієві особи світової драми, що розвивається. Уявляємо і думаємо сьогодні категоріями континентів, океанів і мільйонових збірнот, рас, націй, світоглядів. Протиставимо в уявленнях боротьби не доктрини, теорії, системи, але живі дійсності, зосереджену енергію життя, натиск долевих призначень. Вияв цих зустрічних у взаємоспротиві сил — елементарний; вони порушують до споду сповиті сумерком минулих віків глиби історії, забуті голоси прапредків роду, вони привертають поодиноким етосам людської духовости, розчленованим атомізмом аналітичної доби пізнання їх первісну, безпосередню і систематичну (повну) форму діяння й вияву і ми відчуваємо творчий подих могутніх стихій духа повного волі об'явлення, народження релігії «нової» віри. В поле діяння вступає сама душа, перша первооснова дійсність людської історії, але й одночасно остання інстанція відклику, яка й робить саме життя, загрожене розкладом з боку дезорганізуючих сил. Гра йде не про голод тіла, не про рації формального самозбереження, але про право організації основних вартостей світової цивілізації. Ніколи не було в укладі людського життя стільки непоборної спокуси снити володарські сни про панування над світом, як нині, про імперіялізм. Між іншим — імперіялізм є розріст життя взагалі, множення клітин, невичерпна вірулентність зародкових живин перейти всі форми й щаблі органічного життя, аж до релігійного імперіялізму, ідеєю Бога закінчуючи. Тому інстинкт нашої доби спонтанно покликає до життя нові форми людської організації і мобілізує всі можливі сили в тому непомильний знак, куди йде наш вік. Націоналізм створює **нове** положення одиниці. Власне, ніхто не думає про неї, вона губиться в океані мільйонових збірнот як дрібний, недоглядний атом — монада. Там, де змагаються душі націй, генії рас, розуми цивілізації — одиниця виступає тільки як орган цілости. Однак новість того положення одиниці — це її **релігійне** наставлення, самостійне (автономне) приступлення до кола визнавців ідей. Але з ці-

ни самої рації **визнавання** ідеї, якій вона прокладає шлях перемоги в процесі історичного життя, випливає безпосередня **суб'ективна** воля одиниці і вона однаково дійсна й важна, хочби і як недоглядна була її матеріяльна наглядність у муравлищі творчої збірноти.

****

З наших і знання

Г. Лотос

МУЗЕЇ УКРАЇНИ

Музей не слід розглядати тільки як будинок, в якому зібрані старовинні речі, з давно минулих часів. Це пам'ятники історії кожного народу, на території якого вони знайдені, це, так би мовити, книга-історія, в якій записані події з життя народу, що її заселяв. Якщо йде мова про нашу батьківщину, то ця книга-музей далеко більше оповідає нам про історію українського народу, ніж писані пам'ятники, яких збереглося незвичайно мало. Причиною їх незбереження були часті навали сусідніх і далеких племен та народів, що під час своїх наїздів, неначе вогонь, винищували все набудоване й набуте, включно з насленням. Коли взяти під увагу наше давньоминуле, включно навіть з княжою добою, то під українською землею збереглося куди більше пам'яток, ніж на її поверхні.

Перші музеї на нашій батьківщині були вже в Київській Руси, хоч їх не називали наші предки музеями. Ними були християнські храми, де переховувано різні дорогоцінності, як зброю, посуд, прикраси, одяг князів і т. п. Їх треба уважати прообразом наших музеїв. Речі переховували теж і в монастирях. З найвідоміших таких храмів, що збереглися й до сьогодні є св. Софія та Києво-Печерська Лавра.

Слово «музей» грецького походження і колись воно означало місце муз — храм муз, опікунок мистецтва і науки.

Початки музеїв у сьогоднішньому розумінні треба віднести до XVI-XVIII ст.. Перші музеї в Україні постали початком минулого сторіччя. До них належать: Миколаївський, Теодозійський, що їх називали археологічними. Миколаївський засновано 1809 р., в ньому зберігалася колекція монет, мармурових скульптур. Він був започаткований при Чорноморській штурмовій роті. Теодозійський постав 1811 р., а за ним у 1825 р. Одеський і рік пізніше Керчинський.

Різного типу музеї постають щойно вкінці XIX ст. Це стосується й мистецьких музеїв України. Один з перших такого типу засновано у Львові. Опісля треба назвати Теодозійський та Одеський. В XIX ст. постають і меморіяльні музеї.

До революції було в Україні 36 музеїв [1]). Зараз в Україні є понад 150 музеїв, як про це подає вище згадана праця. В усьому СССР є їх около 900. Отож на Україну припадає одна шоста.

Музеї стали й місцем серйозної наукової праці. Таку працю розпочато в Київському, Одеському, Дніпропетровському, Чернігівському та Полтавському музеях. Це стосується в першу чергу систематизації пам'яток, вивчення музейних збірок, укладання каталогів, публікування окремих пам'яток тощо, бо музеї перед тим були тільки місцем збірок старовини, без усистематизування за науковими принципами.

Після революції постають в Україні краєзнавчі музеї, а саме в Черкасах, Умані, Вінниці та Никополі. Паралельно щодо часу відкривано історичні та історико-археологічні музеї. Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровськ. Крім них архітектурно-історичних — заповідники, як наприклад, місто Ольвія, з вулицями, домами, пивницями з-перед двох і півтисячі років. До цієї категорії зараховано і св. Софію в Києві та Києво-Печерську Лавру.

Остання світова війна нанесла нового знищення Україні, в тому й музеям. Деякі музеї знищені були цілковито, інші ушкоджені, а з багатьох попропадали вартісні або найцінніші історичні пам'ятки, розграблені большевиками та німцями. Так, наприклад, друга найцінніша пам'ятка щодо архітектури й мистецтва, після св. Софії, Успенський собор з XI ст., найдорожча частина Києво-Печерської Лаври, як це подає проф. П. Курінний, археолог, завідуючий тоді городком, підмінували перед своїм відступом большевики і міна його зруйнувала цілковито. Червоний окупант має й інші «заслуги» перед українською культурою та історією. Він знищив кілька старих церков та монастирів, пам'яток княжої доби, тобто Київської Руси та часів мецената Мазепи. В Києві, і по інших

містах всієї України кількість знищених доходить до поважного числа.

Сюди треба зарахувати такі храми Києва: Михайлівський Золотоверхий манастир, з початку XII ст., Успенський собор на Подолі з першої половини XII ст.; тобто храми з княжої доби; Миколаївський собор на Печерську, побудований Мазепою, його ж Братський манастир і чудова дзвінниця, Миколаївський Слупський манастир, Трапезна церква Михайлівського Золотоверхого манастиря, Іллінська церква на Подолі, Грецький манастир на Подолі, там же церква св. Петра і Павла, церква Різдва Христового та ін., що впали жертвою варварського вчинку большевиків у 1934 р. у зв'язку з перебудовою міста Києва [2]).

Як уже було сказано при обговорюванні перших музеїв України в давнину, то церкви і манастирі переховували цінні речі. Большевики після закріплення своєї влади, взялися до обезчещування та ограблення церков від старих цінностей та церковних реліквій. Так позникали золоті єпископські та митрополичі мітри, чаші, євангелія тощо, що крім релігійної, історичної та мистецької вартостей представляли собою конкретну цінність у золоті та сріблі.

Під час останньої війни зруйновано такі історичні музеї: Київський, Харківський, Дніпропетровський, Чернігівський; краєзнавчі: Полтавський, Новгород-Сіверський, Глухівський та ін. Цінні збірки, як уже згадувано, вивезені до Росії або до Німеччини, спалено багато музейних будов, викинені на вулицю унікальні пам'ятки історії і культури українського народу.

Після війни постали й нові типи музеїв, як музеї героям вітчизняної війни та інші, чисто політичного характеру — для звеличення закріплення ярма на Україні і для приниження гідности українського народу. Це, так би мовити, музеї ганьби. Але ж і призначення музеїв під большевиками не тотожне з призначенням музеїв у вільному світі.

На стор. 23 цитованої праці сказано: «Одним з основних завдань кожного советського музею є не тільки показання тих чи інших пам'яток, але й ідейно-виховна...праця...» І далі: «Музеї стали могутнім знаряддям пропаґанди... і служать справі побудови комунізму...».

Як бачить читач, як кожна ділянка життя в СССР, так і музеї мають одне з головних призначень бути знаряддям пропаганди. Цю їхню функцію треба мати на увазі щодо їхніх колекцій та відділів, бо кожний музей, а зокрема краєзнавчі, мають багатий відділ пам'яток і матеріялів про закріплювання влади, партизанських дій, большевицьких побід, тощо, даного міста, найближчої околиці чи области.

Основні типи музеїв. До них належать такі: історичні, мистецькі, меморіяльні, літературні, науково-природничі та виробничі.

Історичні

В Україні нараховується 30 історичних музеїв. Вони діляться на: історико-революційні, історичні, історико-археологічні, історико-архітектурні, воєнно-історичні та заповідники.

Історико-революційні. Це цілковито політичного характеру музеї. Стосуються установлення большевицького режиму. Найбільший з них Київська філія Центрального музею В. І. Леніна, заснований 1938 р., приміщений в імпозантній будові, має 6 тисяч експонатів, залю з грамофоновими плитами виступів Леніна та демонстрування пропаґандивних політичних фільмів. Такий самий є у Львові, з 5 тисячами експонатів, з чого документально видно, як режим форсує пропаґандивний відділ музеїв, зібравши за такий порівняно короткий час таку велику кількість матеріялу.

Історичні. Автор книжки зазначає, що вони: «присвячені марксистському показові розвитку суспільства від найдавніших часів до наших днів» [3]).

Київський державний історичний музей. Заснований 1899 р. Це центральний музей всієї України. Знаходиться на гірці, де колись пишалися княжі палати та храми, у будові, спорудженій для музею в 1936 р., на місці однієї з будов заповідника Києво-Печерської Лаври, що, на превеликий жаль, згоріла під час війни. Музей має 500 тисяч експонатів, особливий відділ «Первинний побутовий суспільний лад і древні держави на території УССР», матеріяли з камінних стоянок (300 тис. років тому назад), пам'ятники трипільської культури, скитів, античних міст Причорномор'я: Ольвії, Пантікапеї.2. Київська Русь, зберігає знахідки від II ст. до Хр. до XIII ст., знаряддя ремесла, архітектурні деталі, зразки мозаїк і фресок. 3. Україна в період феодалізму (від XIУ до середини XIX ст.), має речі визвольної війни Хмельницького, його деякі особисті речі, як напр., шапку. В іншому відділі показано розвиток культури України. Крім того розвиток промисловости У-

країни. Музей має залю, присвячену 300-літтю воз'єднання та експонати осягів України в усіх галузях господарства, науки і культури за час большевицького режиму.

Цей музей має філію «Пам'ятник-музей визволення Києва від фашистських загарбників», побудований у центрі міста з нагоди 41-их роковин революції.

Харківський державний історичний музей. За величиною це другий в Україні, відкритий 1920 р.. Містить пам'ятки матеріяльної культури, оригінали документів. Ділиться на такі відділи: 1. первісно-суспільний лад і зародження клясового суспільства, 2. формування февдальних відносин у східніх слов'ян та Київська Русь, 3. період февдальної роздрібнености та створення російської централізованої держави, 4 розвиток февдально-кріпацьких стосунків в Україні і боротьба народніх мас проти національного гніту в XІУ — початку XУІІ ст., 5. соціяльно-економічний розвиток України в XУІІ — першій половині XIX ст.

Музей має найцінніші матеріяли з розколів поселень бронзового віку на Харківщині, археологічні пам'ятники з т. зв. Салтівського катакомбного могильника УІІІ — X ст., відкритого недалеко Харкова, браслети, перстені, посуд; з Хмельниччини козацьку зброю, речі з історії міста Харкова (герб, замок і ключ першої харківської твердині), речі і картини визначного маляра С. Васильківського та матеріяли з военного інвентаря.

Дніпропетровський державний історичний музей. Заснований 1902 р.. Приміщений у гарній будові на центральній вулиці, що ще побудована за царату. Поповнений з колекцій Потемкінського палацу, з колишніх земства і міської управи та з зібраних сторонніх етнографічних матеріялів, як і матеріялів з археологічних розкопів. Речі упорядковані за зразком марксистської періодизації історії (як у Києві і Харкові), одначе має він інші матеріяли. Багато під час війни розграблено — тільки невідомо ким: чи німцями чи большевиками. Зараз знаходяться в ньому нові археологічні матеріяли з розкопів палеолітичних та неолітичних стоянок, поселень і могильників бронзової доби, скитів, праслов'ян і їхньої культури. До цікавих належать скитські речі з Чортомлицького кургану, рукописні книги початку XУ ст., книги І. Федорова (з Острога і Львова), Острозька біблія з 1571 р., львівський «Апостол» з 1574 р., речі з кріпости Кодак. (1635 р.), одяги запоріжців з XУІІ ст., човен і якір з Нової Січі, тощо. Цей музей щодо козаччини либонь найбагатший.

Автор книжки «забув» згадати проф. Яворницького, який так багато прислужився українській культурі, визбируючи з безмежною самопосвятою зокрема пом'ятники козаччини, та брав участь в організації музею, і який, як зею, і який, як і інші українські патріоти, попав у неласку.

(Продовження буде)

На Фронті Ідеї

Євген Мацях

НА СЛУЖБІ НАЦІЇ

Останнє десятиліття таке багатюще історичної ваги роковинами, що один із немаловажних, зокрема для українських націоналістів важливих ювілеїв, сімдесяті роковини Полковника Андрія Мельника могли б пройти непомітно.

Та якщо й не буде в Його День імпрез, які повсюди гідно відмітили б це свято невтомного Воїна й Керманича Української Національної Революції, то це не значить, що його дружинники — організовані українські націоналісти — не будуть линути до Нього з побажанням: успішно досягнути того, по що Він юним УСуСуСом вирушав у Похід, якому ще не має кінця...

Є в житті націй багато замітних ювілеїв визначних людей; та ледве чи в порівняльній вони площині з цим скромним святом сучасного Голови Проводу Українських Націоналістів. Бо ледви чи хтонебудь з національних героїв чи державних мужів на протязі так довгого часу так непохитно й так усеціло все що мав у житті — щоб віддав для одної Ідеї!

Повним надій у краще майбутнє свойого народу юнаком Андрій Мельник рішається присвятити своє життя ідеї національного визволення. А тому не дивно, що перша світова війна застає Його в Українських Січових Стрільцях, де Він завжди в перших рядах, будучи одним з найбільш боєвих старшин. Боєве хре-

Полк. Андрій Мельник

щення приймає на Маківці, а з Леґіоном УСС прощається на Лисоні, коли попадає в московський полон. За три роки боїв — низка боєвих відзначень і ранґ сотника.

Серед недолі й неволі щасливий припадок: Андрій Мельник попадає у табір поленених у Дубівці під Царицином, де вже від довшого часу находиться його пізніший друг і побратим Євген Коновалець.

І коли кінцем 1917 року надходять тривожні вісті, що Київ у небезпеці — Андрій Мельник є в ґрупі українських старшин, які засніженими степами продираються до Золотоверхого, бо тут іде спішна акція організування Українського Війська, якому — після політичної невдачі провідників революції — доведеться зо зброєю в руках боронити чести Української Народньої Республіки.

У ЗОЛОТОВЕРХОМУ

Кінцем грудня 1917 року Андрій Мельник, разом з Євгеном Коновальцем і десятком інших старшин зпосеред колишніх австрійських полонених, розгортає, зорганізований сот. Романом Сушком, Галицько-Буковинський Курінь у Вій-

сько Соборної України, ославлений згодом Корпус Січових Стрільців, якому у вирішальному для Української Революції хвилини припадає почесне завдання охорони революційного парламенту: Української Центральної Ради. Відступ із столиці, для прикриття евакуації уряду та пізніший поворот в його авангарді, висуває Андрія Мельника на чоло (тоді вже) полку Січових Стрільців; поруч полк. Є. Коновальця займає Він найвище в тій частині становище.

Гетьманський переворот і брак рішености в Центральної Ради та республіканського уряду на короткий час дезорієнтують не лише Січових Стрільців, але й усю національно свідому Україну. Та Січові Полководці свідомі тієї ролі, яку вже незабаром прийдеться зіграти їх здисциплінованій частині. А тому Полк Січових Стрільців на всі вмолювання висланців Західньо-Української Народньої Республіки не вирушає на відсіч загроженого польською інвазією Льва-города й Західніх Українських Земель. Січові Стрільці свідомі того, що шлях до вільного Львова веде лише через вільний Київ!

А в Києві на той час, з дозволу титулярного Гетьмана всієї України, паношилась реакційна чорна сотня!

У цій гераклічній пробі: на Львів чи на Київ? — вперше виявляється великий хист політичної передбачливости обох великих Полковників — Коновальця і Мельника, яким Доля присудила в переломову хвилину прийняти під опіку Січових Стрільців, десигнованого Українським Національним Союзом, Головного Отамана Республіканських Військ Симона Петлюру, щоби з ним разом піти в друге визволяти Україну з московських кайдан. Вдруге, — бо вперше Січові Стрільці зі Слобідськими Гайдамаками боєве побратимство зав'язали під київським Арсеналом, виганяючи з нього большевицьку залогу.

Чергова битва проти московських отрядів, зведена на мотовилівсько-плісовецьких полях, вирішила не лише загладу гетьманського режиму, а з парі з цим і злощасно проголошеної Скоропадським федерації з неіснуючим уже царатом і з Росією. Ця успішна і переможна битва вповні відродила, зрошуючи її кров'ю борців, суверенну Українську Державу з якою незабаром злучиться Листопадовим Зривом зроджена Західньо-Українська Республіка.

Місяць успішних боєвих операцій і столиця України в руках її народнього правительства — Директорії УНР.

Звідси й не дивно, що як Директорія так і уряд УНР не знаходять досить відзначень для виріжнення Витязя Республіки, якого Головний Отаман призначує Начальником Булави Дієвої Армії Української Народньої Республіки.

На цьому високому становищі отаман Мельник відзначився неабиякими досягненнями, які заважать на дальшому ході його мілітарної і політичної карієри.

Уважаємо за вказане зацитувати одного з кращих мемуаристів того часу, генерала Миколу Капустянського, який у свойому в 1921 р. написаному творі «Похід Українських Армій на Київ і Одесу» дає таку оцінку свого боєвого Побратима: «Отаман Мельник — видатний старшина, знаменитий організатор, відважний, коректний, чесний, палкий патріот...».

(Далі буде)

В ПРЕСОВОМУ КАЛЕЙДОСКОПІ

«УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ» з дня 2-го жовтня, принесли визиваючу й погромницьку статтю якогось М. Винара з сторону редактора «Народної Волі» — д-ра Матвія Стахова. «Українські Вісті» є органом «революційних» демократів, а Винар, як виходить з його «Листа до знайомих і незнайомих», був колись радикалом, а тепер сам не знає чим він є, і тому здається, на тлі розбіжностей між партіями-членами УНРаді, пробує в парубоцький спосіб (він же ж не такий простий демократ, а «революційний» — еге ж) полагодити свої порахунки з д-ром Стаховом. Ми маємо такі самі симпатії до обох закукурічених партій: бо обі здається є вже анахронічним пережитком на тлі сучасности. Одначе нахабний і подекуди капральський тон Винаревого листа не викликає в нас симпатії. З Винаревого листа так і видно,

що він вузьколобий партійний капраль, якого завданням є в «ударний» — спосіб пропаґувати лінію тоталітаристичної партії Багряного.

Ось кілька прикладів «революційно» демократичної саламахи:-

«.. Дораджую обережність пане д-ре Стахів: Український Робітничий Союз не є організацією соціялістичною.

Чи Ви є автором статті в ч. 27 «Вільної України» під назвою «Криза в Українській Національній Раді Державного Центру в Европі», чи ні (стаття не підписана), все одно, я адресую цього листа до Вас, бо знаю, що в редакції журнала Ви граєте не підрядну ролю.

Автор статті каже в самому вступі, що займе до кризи в УНРаді «об'єктивне становище». А робить якраз навпаки: ні крихітки об'єктивности, яскрава, сліпа сторонність до наших мюнхенських соціялістів. Наприклад I. — переказується закид опозиції п. Лівицькому, що ніби він відтягається від відповідальности — але не переказується в статті відповіді п. Лівицького, де він каже, що опозиція двічі (в жовтні 1959 і в січні 1960' відмовилася заслухати звіт Голови ВО на спеціяльно в тій цілі скликаному засіданні Президії УНРади.

Про одно з тих засідань (17 жовтня 1959 р.) пише «Укр. Селянин» за січень-лютий-березень 1960 між іншим таке:- «Президія УНРади (в цьому випадку більшість з трьох фракцій — УНДО, УСП, СЗСУ: МБ)...відхилила повістку дня, запропоновану Головою УНРади і, заслухавши одне питання, закінчила засідання». Але з дальшого опису подій виходить, що не «закінчила засідання» а тільки представники УНДО і УСП вийшли, чи втекли, з засідання, а три залишилися і Голова Президія, цілком зрозуміло, хотів продовжувати далі збори. Наступає трагікомічна сцена (для вузькопартійного капраля Винара непорозуміння поміж українцями «трагікомічна сцена» — прим. ред.) її легко можна собі уявити на підставі того, що пише «Укр. Селянин». Представники УНДО і УСП покинути засідання не приготовивши на це представника СЗСУ (опозиція ще не була зіграна), і він не знав що сталося, та сидів далі на місці, чекав на двох представників: думає собі, певно пішли там, де на дверях ОО: чекає, нема та й нема: озирається і сюди і туди, направо, наліво, назад — нема. Що до біса, йому робити. Чи, бува, не скоїлось щось недоброго зі стариками там, де на дверях ОО? ... Нарешті догадався, що обидва представники зникли з засідання з найвищої установи Уряду УНР в екзилі собі закепкували, трьох членів Президії лишили в дурнях — слухати звіт Голови ВО не схотіли...».

Здається вистарчить наведеного вище з статті нашого доморослого тоталітариста Винара, щоб мати подостатком капральських партій, фанатичних амбітників, соковитих описів «стариків» що заблукали в це місце де на дверях два великі зера. Ми не маємо найменших симпатій до тоталітариста й безкомпромісового фанатика П. Феденка. Він належить до катеґорії нервово-хворих політиків, яких любов до доктрини є на межі гістерії.

Та це в найменшій мірі не дає Винареві причину малпувати нездорові явища, і теж попадати в гістерію й фанатизм. Анахронічні, диктаторські середовища, зорієнтовані не на громадський компроміс, а на голу й безоглядну диктатуру, є колодою в ногах нашої політичної еміґрації. Ми не маємо часу в безконечність приглядатися боротьбі амбітних партійних демостенів, що не мають найменшого поняття про працю не лише уряду, але й про функції поодиноких партій в суспільстві. Виходить що диктаторські амбіції і бажання рядити по свойому в УНРаді — мають три середовища: — УРДП, УСП, УНДС. Твердолобі тоталітаристи не мають нажаль в свойому партійному словарі, слова «компроміс», і в цьому суть непорозумінь поміж ними.

Криза в УНРаді, що про неї так багато пишеться, не є в своїй суті ніякою «кризою». Це радше психоза. Це безкритичне наслідування диктаторсько-тоталітарних практик. Цей факт що Феденко хоче накинути всім свою волю, і по тій самій карколомній дорозі йдуть Лівицький і Багряний, не є поважною причиною для розбивання громадського життя. Для загального добра треба пожертвувати крихітку своїх гохштаплерських амбіцій. Вправді Феденко вже не молодий і він нічого не навчиться, але його два суперники, Багряниий і Лівицький можуть ще переломати лихі звички.

В усякому разі, якщо вже Винар вмішав стариків і два великі зера в свою статтю, то ми радимо його, щоб він ставив ці два великі зера над всіми своїми статтями. Наше суспільство переросло вже зухвалих амбітників і диктатор-

чиків. Випар спізнився.

***

Журнал Українського Жіноцтва «НАШЕ ЖИТТЯ» за ґрудень 1960 року, приносить передовицю п. з. «Поважний Недолік». В цій статті редакція заторкає справу Світового Конґресу Вільних Українців, та участь українського жіноцтва в цьому Конґресі. Виходить що ініціятори Конґресу забули свідомо чи несвідомо взяти під увагу жіноцтва в підготовці до Конґресу й у самому Конґресі. Закінчується стаття ствердженням що:-

«..Тому дивно вражає нас, що в Шостій Сесії ПАУК — Світова Федерація Українського Жіноцтва (СФУЖО) не брала участи. В ролі учасника чи гостя вона напевно могла б причинитися до успіху Сесії, маючи за собою безпосередній досвід власного Конгресу. А вже найбільшою несподіванкою для зорганізованого жіноцтва являється факт, що в Комітеті Підготови Світового Конґресу немає ніодного жіночого прізвища. Невже в підготові Конґресу жіночої участи непотрібно? Чи українське жіноцтво не заслужило собі місце співорганізатора в такому ділі?».

Хоч ми в найменшій мірі не заступлені в Комітеті Підготови, так само як наприклад ми теж не заступлені в Комітеті для побудови пам'ятника Т. Шевченкові в Вашінґтоні, то ми все ж таки погоджуємося з арґументами «Нашого Життя». Ріжниця поміж нашою поставою і поставою зорганізованого українського жіноцтва полягає тільки в тому, що ми не проявляємо бажання чи претенсій туди входити, а зорганізоване українське жіноцтво має це бажання й його голосно висловлює.

Є лише одне нещастя, чи радше нещастя що може стати справжнім нещастям. Маємо тут на увазі факт, що в подібний катеґоричний і річевий спосіб може домагатися участи в Комітеті Підготовки СКВУ, ще кільканадцять чи кількадесят зорганізованих сил чи груп. Чим більше людей чи організацій візьме участь в підготовчому тілі, тим більших здається, треба сподіватися непорозумінь і непорядків. Дехто хоче належати всюди й очолювати все що тільки дасться очолити не для конкретної, ділової громадської праці, а просто так тільки для «очолювання». Ми маємо вже повно імен, комітетів, комісій, голосно названих установ і організацій, і дуже часто очолюють ці голосно названі організації одні й ті самі люди.

Тому зорганізоване українське жіноцтво, заки поведе рішену й переможну кампанію за місця в Підготовчому Комітеті, мусить дати собі й українському громадянству відповідь, для якої цілі ця кампанія ведеться. Чи для того щоб «тільки бути» в Комітеті, від чого річ ясна ані Комітетові ані українській справі не буде легше, а чи для ділової, конкретної підготовчої праці. Якщо це останнє, то ми теж приєднуємося до слушного голосу українського жіноцтва..

***

НАШЕ СТАНОВИЩЕ

В. Ш.

МИНУЛИЙ РІК

(Проблеми й потреби нашого життя).

Погляд назад, на все, що осягнули ми й втратили в минулому році, в збірному житті нашої організаційної мережі, є на порозі Нового Року — неминучою потребою. Розсипані на дуже великому просторі, ми не живемо в нашому збірному житті, так, як жили б ми наприклад на невеликому просторі, насиченому нашими осередками. Тому виміна думок, перегляд здобутого досвіду, критичні думки на проведену працю, та врешті кілька думок на майбутнє, є чимось, що може допомогти нам повести наше організаційне життя повніше, доцільніше, живіше. Коли йде про міркування загального характеру, то ми мусимо усвідомити собі, і ми це вже здається усвідомили собі, що наші змагання за державність українського народу, як і наша праця та життя на еміґрації — є проблемами довгого, може навіть дуже довгого віддиху. Наше життя й нашу працю, виходячи з цього, мусимо будувати на твердих, трівких, на міцно збудованих підбудовах. Витрівати треба буде дуже довго. Молох життя буде пожирати й усувати з поля бою все більше одиниць, з цим треба числитися, й тим більший тягар мусимо ділити на менші сили, наскільки

в життєвому поході втрачатимемо людей, що вчора йшли поруч з нами.

Щоб ми не втратили людей, щоб в нутрі нашого організаційного життя, в системі ОДВУ і Братніх Організацій не мала місця «загублена українська людина», а щоб була це людина свідома своїх обов'язків, тягарів і відповідальности, ми мусимо перед очі цій людині, тобто собі самим, ставити ясні цілі, ясні кличі, ясну дорогу. З повоєнної розгублености й потоків демаґоґічних фраз, перед нами врешті-врешт зарисовується тверда, важка дорога, дорога еміґраційних буднів, важкої муравлиної громадської роботи, та врешті дорога вірности ідеалам української державности. В усіх відношеннях ми мусимо кермувати нашу працю низкою незрушимих принципів.

Ми мусимо усвідомити собі нашу, відповідальність, і це відповідальність без легковажних уявлень. Ми були довгий час співучасниками неоправданої віри, що українську державність буде надзвичайно легко здобути й збудувати. Вже сам цей акт, що її ані не легко здобути ані не легко збудувати розчарував і знеохотив дуже багато українців — що надіялися чуда. Опинившися в обличчі довгих і затяжних змагань, змагань що можуть перейти межі одного чи двох поколінь, люди збудовані моральню на легковажних уявленнях про тягарі визвольної боротьби — перестрашилися труднощів. Їх буде дуже важко переставити знову на шлях позитивної реалізації дійсного стану речей.

Увиразнюючи раз на все ціль нашого буття й боротьби на еміґрації, ми мусимо сказати собі, що так довго, як довго наша нація поневолена, ми будемо підтримувати її визвольну боротьбу, в Україні й поза нею. Ми не маємо сьогодні нейменшого сумніву, що наш нарід живе й бореться. Нашим обов'язком є допомагати йому в цій боротьбі, незалежно від вужчих аспектів тих кличів — під якими ведеться ця боротьба.

Устійнивши між собою принцип непорушности ідеї державного відродження нашої нації, ми не маємо потреби завдаватися в безконечні дискусії похідного характеру. Якраз навпаки, ми мусимо скупчитися, сконцентрувати наші сили, над увиразненням центральних ідей в нашій боротьбі.

З цього увиразнення непорушних символів нашої боротьби, буде випливати сенс нашої практичної праці. Це вже видно не сьогодні, і це зокрема видно людям в наших осередках ОДВУ, УЗХ і МУН., що ми помимо найкращої волі, не можемо при допомозі наших засобів (час і фонди) займатися національною і громадською працею мозаїкового характеру. Тоб то ми не можемо бути все і всюди, і не можемо наоспіх дати все що могли б, скупчуючи себе на трьох чи чотирьох ділянках праці. Людина що хоче все зробити — звичайно не робить нічого, і краще є виконати якусь працю до кінця, чим розпочати десятки плянів.

І в цьому місці перейдемо до ділової праці в ОДВУ, чи радше в Відділах ОДВУ. Вона має два обличчя, дві цілі. Ми потребуємо всюди і на різнородні проєкти грошей, і ці гроші, кров організаційного життя, є матеріяльною сторінкою, без якої не обійдемося. Хто хоче, зокрема в наших специфічних умовинах будувати працю на крилатих фразах, а не на конкретній мірі осягненого й видимого — той помиляється. Він переконується в своїй помилці тільки тоді, коли бере участь в церковному житті, і на кожному кроці мішає земське з вічним.

Та більш важною чим матеріяльна сторінка нашої праці — є таки духова її сторінка. Дватри чайні вечори, кільканадцять розмов на телефоні, спільна гутірка, забава, чи лише принагідна зустріч під церквою, не говорячи вже про пляновані Академії, збори й мистецькі виступи — є тими місцями дотику, тими моментами духового контакту поміж нами, що допомагають нам успішно переборювати психозу буднів. Один пікнік, що в ньому візьмуть участь всі члени ОДВУ з своїми родинами, не говорячи вже про більшу їх скількість — додає і сили і віри поодиноким членам Організації. В таких хвилинах вони відчувають силу своєї згуртованости, мають час подумати над черговими етапами праці, обмінюються думками й новинами. А це все має свою вагу. Нам не так важно й важко буде йти, як дуже важно нам перш усього затверднути в поході. Ми будемо йти й нести прапор боротьби нашого народу навіть в безконечність, та найважніше нам зжитися з свідомістю — що цей похід має перманентний характер, що він самозрозуміла річ, — частина нашого життя. Теліжине «... і без зітхань даремних...» — буде дуже доцільно тут пригадати.

Тут буде дуже зле розуміти нашу поставу до життя як побудову без підбудови. Наше членство, тобто члени ОДВУ, живучи в лоні

американського суспільства, мають низку обов'язків супроти цього суспільства, як теж низку обов'язків супроти себе самих й своїх родин, і я не відмовляю їх від сповнювання обов'язків супроти себе й прибраної батьківщини. Це була б кепська порада. Навпаки — ми можемо тільки радіти вкорінюванням в землю прибраної батьківщини, ми можемо тільки радіти матеріяльними чи духовими здобутками української людини. Йти вперед успішно в національному й громадському житті, а втім і в житті ОДВУ та БО — можуть більш успішно люди, що йдуть рівночасно успішно в свойому особистому чи родинному житті. Якраз найбільш раціональне оправдання буде мати відважний розподіл обов'язків, особистих, громадських, організаційних.

Нести сенс буття, нести кличі рішеного походу до державности в еміґраційні маси — є сьогодні нашим обов'язком. Бо хто інший буде їх нести?

Найбільшу групу серед української еміґрації сьогодні творять люди поза виром громадського і національного життя. На це склалися різні причини, і ми не будемо їх тут переглядати. Завданням кожного націоналіста є:- працювати довго і завзято над тим, щоб знову привести в вир громадського й національного життя всіх тих, що відстали, загубилися, зневірилися. Для цього ми мусимо всюди вияснювати українській людині суть довговіддиховости нашої боротьби, суть ідейних принципів її, та врешті обов'язок участи в довгому й виснажливому поході. Сьогодні група «невтральних» становить 75 відсотків нашої еміґраційної спільноти, і якщо націоналісти не зуміють включити знову цю велику силу в русло національно-громадської роботи, — то ніхто інший цього не зробить.

Організація Державного Відродження України виросла в минулому році. Повстали два нові Відділи ОДВУ. Та це зовсім замало для цього щоб протиставити нашу рішучу поставу затіям ворога на дуже широкому фронті.

Не зробимо нічого в цьому відношенні, якщо в передпочині цієї справи поставимо зневіру. Навперекір усяким твердженням, ми бачимо все і всюди, що українська людина і жертвенна, і віруюча, й витрівала. Вона, ця українська людина візьме участь в житті й змаганнях української еміґрації, але це не станеться вже на основі безкритичного відношення, але тільки й лише на основі повної й мужньої реалізації життєвої дійсности.

Праця в наших Відділах ОДВУ мусить зазнати рішучої перебудовии в сенсі упорядкування вартостей і завдань. Згущення й увиразнення кількох основних завдань у нашій праці, створить передумови для дальшої розбудови й праці. Які є ці основні завдання, що на них мусимо скупчитися, мусимо сконцентрувати наші зусилля.

Я гадаю що тими конкретними, виразними завданнями на протязі найближчих трьох-чотирьох років будуть,- розбудова мережі, збільшення членства, увиразнення наших засобів і цілей, ритмічне вдержування систематичної праці.

Тому, що якраз в цьому самому часі Москва йтиме теж широким фронтом в наступ на українську еміґрацію, і ми будемо чути побільше версій гопаків і бачитимемо більше вишиваних сорочок:- варто буде вже тепер, сьогодні будувати грівкі підвалини під нашим духовим фронтом. Цю працю треба вести завчасу.

Коли йде про розбудову організаційної мережі, то ми невідомо чому запевнили себе, що все можливе в цьому відношенні зроблено, й нічого більше не треба робити. Це неправда. Треба піти скорше чи пізніше до «невтральних» і «обоятних» еміґраційних мас, і ми напевно знайдемо в них велику, творчу силу. В численних осередках українського еміґраційного життя існують дві потрібні передумови для чіткого, виразного й мужнього ставлення громадського життя. Українська людина поставилася таки справді обоятно й невтрально до повені фраз, що сипалися роками на її голову. Прийшла пора на щиру, творчу, позитивну й відважну виміну думок. Цієї відваги — замість крику, щирости — замість гомінких фраз, виразности — замість безпорадности, — чекає українська людина. Вона стільки пережила, стільки разів була введена в блуд й «загублена» крикливими демаґоґами, що нема в тому нічого дивного, коли вона отягається, ставиться з недовір'ям, а то й знаками запиту в сторону крикунів і демаґоґів. Прийшов бо час сухого важення життєвої дійсности в усій повноті, і крім дороги вперед у цьому відношенні, іншої перед нами нема.

Десь раз Тичина написав в «Скорбній Мате-

рі», «....Ідіте на Вкраїну, заходьте в кожну хату, а чей Вам там покажуть хоч тінь його розп'яту». Приходить якраз ця хвилина в житті української еміґрації, коли націоналізм і націоналісти мусять відограти реґенеруючу ролю супроти еміґраційної спільноти. Якщо вони не підуть на «еміґраційну» Україну в похід, не зайдуть в «кожну хату», не поцікавляться світлами й тінями буднів української людини, то нема нікого іншого, що може цю роботу зробити.

Братські організації в Америці є зацікавлені цифрами й прибутками, і дальше вичікування, що з цього боку прийде оздоровлення — це напрошування катастрофи.

Минулий рік позначився рішучими заходами нашої Центральної Управи та зокрема Чікаґовського Осередку в напрямі знайдення форм і суті організаційної праці на відтинку молоді. Я Хочу сказати декілька слів, про проблеми й потреби чи не найважнішого відтинка нашої праці. Це парця молоді і з молоддю. Не є це традиційним стилем націоналістичних організацій, накидати форми і стиль праці українській молоді. Навпаки. Нехай вона сама шукає найбільш доцільних, догідних, оправданих і працездатних, — форм своєї діяльности. В нашому думанні над молоддю, ми не маємо на увазі тільки українську молодь, що прибула до Америки по другій світовій війні. Ми маємо разом і поруч з нею на увазі молодь, що має подвійну любов. Одна, це любов до країни своїх батьків, одєржана разом з кров'ю батьків, з їх вірою, традиціями, історією. Друга, це самозрозуміла любов до землі на якій вони родилися, виросли, і з якою зв'язане їхнє майбутнє.

Гармонійне й позитивне погодження обох моментів має місце в Організації Молодих Українських Націоналістів, що мала на терені Америки широко розгалужену мережу в час перед другою світовою війною. Коли б не друга світова війна з відомими неґативними консеквенціями для ОДВУ і Братніх Організацій, то ми мали б сьогодні в Америці чи не найкращу Організацію Української молоді на шести континентах. Була б це організація нового стилю, яка б давала прекрасні форми й зміст для творчого життя українській, народженій в Америці, молоді. Одиноко націоналісти, з уваги на безупинний дотик до життя й його потреб — зуміли дати українській еміґрації в Америці таку Організацію як МУН. Сконцентрований наступ комуністів та всіх тих українців, що волівть бачити цілковитий розвал молодечого життя, як успіхи ОДВУ і МУН в ньому,:- привели МУН до занепаду.

Праця МУН почалася в минулому році на старих, твердих, оправданих життям основах. І рівночасно почалася вона на дорогих, незабутніх руїнах. Почалася з енергійного, молодого ентузіяста: — Мирона Куропася, та з того попертя, що даємо ми йому з Центральної Управи ОДВУ, з Українсько-Американської Видавничої Спілки, та врешті з Відділів на місцях.

Нажаль, я мушу ствердити це тут, що ми ще не доцінили належно всіх цих спільних зусиль, всього ентузіязму, запалу, та може часом і доривочности в заходах над відбудовою і розбудовою МУН. Доказом цього є оспалість збіркової акції на Фонд Розбудови МУН. Як відомо, Головна Управа МУН випустила серію цеголок, різної деномінації, та всі гроші з розпродажі цеголок, призначені на розбудову МУН. Я вже зазначив на початку цієї статті, що без жертв, що без вкладу часу, праці й гроша — ми не посунемось вперед. Це твердження особливо дошкульне коли йде про розбудову Молодих Українських Націоналістів. Заки ця справа зможе спочити на плечах самої молоді, її цій молоді потрібна наша всестороння допомога. Допомога не в словах, не у фразах, а в конкретній праці, та в фінансовій допомозі починам цієї молоді. Ми ошукуємо себе, а не кого іншого, якщо будемо вичікувати в цьому відношенні чуда. Допомога одиниць чи одного-двох осередків — не вирішить проблеми МУН. Це, мусимо усвідомити собі остаточно, справа нас усіх. Шо й хто зробив в ділянці допомоги Головній Управі МУН в її початкових етапах праці, всім членам ОДВУ й Управам Відділів — відомо на місцях. Це широке, занедбане у нас поле праці — вимагає від нас праці й жертв. Забере напевно не менше рік часу, заки наша молодь зможе сама розбудовувати своє життя. До цього моменту нашій молоді потрібна підтримка, двояка, духова і матеріяльна. Це ж напевно матиме місце в біжучому році, акція й заходи, щоб зневірити, морально заломати й духово «загубити» нашу молодечу Організацію. З різних сторін, зокрема з сторони різнородних закаптурених «приятелів і діячів» пливтимуть поради, вказівки, критичні висновки. Так довго поки цей хор

навколо Молодих Українських Націоналістів не затихне, нашим обов'язком на місцях буде:- стояти завжди на поготові в обороні форм і стилю праці нашої молоді. Ми певні, що наколи молодь, а не батьки народу, рішатиме про своє життя, вона напевно знайде найкращі форми для цього життя, і наповнить їх конкретними змістом. Ми мунівцям в цьому допоможемо.

Та покищо, є важко бачити цю допомогу з сторони ОДВУ. Втеча від відповідальности, зволікання, шукання штучних арґументів — це все не поможе справі розбудови МУН.

Друга преважна справа теж заторкає наше членство і родини членів ОДВУ та УЗХ. В біжучому році мусимо домогтися цього, щоб всі члени наших родин включилися в працю ОДВУ і Братніх Організацій. Ще не всі молоді члени родин наших членів ОДВУ належать до МУН. Це неправильний підхід. Якраз обов'язком кожного члена ОДВУ і УЗХ є подбати про те, щоб їхні сини й дочки виховувалися в МУН. Якщо це не станеться, то ОДВУ і УЗХ не матиме поповнення, не матиме безупинного допливу членства. Де ще нема Відділів МУН — їх треба створити. Клич «Наші діти в нашій націоналістичній організації» — мусить зобов'язувати кожного націоналіста.

А втім, з Новим Роком — допоможім нашій молоді вийти на дорогу. Не змарнуймо нагоди. Допоможім її фінансово, допоможім організаційно. Не ховаймося в час негоди. Ми всі маємо на місцях і цеголки і Збіркові листи на Фонд Розбудови МУН. Даймо нашій молоді все що можимо — бо хто їм дасть?

Ці загальні міркування, як вони не прикрі, я хочу закінчити веселішими нотками. Молоді Українські Націоналісти — доросли до своєї назви. Вони переборюють апатію своїх батьків відносно МУН, переборюють організаційні й психологічні перепони, ростуть і йдуть вперед. МУН має вже шість працездатних повних ентузіязму й запалу Відділів, що ростуть, розвиваються, працюють. Кожному з нас найбільше приємно, що в вирі праці ми бачимо знакомі прізвища:- Куропась, Різник, Дачишин, Артюшенко, Попадюк, Каркоць, і т. д.. Хіба це нам нічого не говорить? Це говорить нам що діти «старої война» перебирають з гордістю прапор з батьківських рук. І якщо є хтось-десь, що відмовиться їм допомогти, то мусить це бути людина з заглушеним, мертвим сумлінням.

Даймо їм все що тільки можемо в Новому Році. Добре? І не відкладаймо!

Я навмисне сказав більше як про все інше, про МУН. А тепер про наше «золоте» жіноцтво, про Український Золотий Хрест.

Наші пані з УЗХ, як виходить з звітів Відділів УЗХ не відчувають надто дошкульно фінансову чи духову кризи. Навпаки, треба подивляти їхню витрівалість, зарадність, практичність. Одиноко, що можна б побажати Українському Золотому Хрестові, це те саме що й Відділам ОДВУ. А це — поширення мережі, збільшення членства, скупчення й концентрація праці на п'яти-шести найбільш вирішних, коли йде про передумови дальшої розбудови — відтинках.

Українська Студіююча молодь, співзвучна з націоналістичним рухом і націоналістичними ідеями, має як відомо свою Організацію «Зарево». На цьому відтинку ми бачили періодичні видання молодечого журналу «Смолоскип», що появлявся зразу разом з журналом «Самостійна Україна», а відтак «усамостійнився» від «Самостійної України». Від «Смолоскипа» ми й почнемо огляд нашої видавничої діяльности.

«Смолоскип» це властиво орган студіюючої молоді. Його призначення, кидати думки, увиразнювати перспективи, шукати дороги, — в житті і праці тієї молоді що на чужині, в прибраній Батьківщині, йде в громадське життя. Завданням «Смолоскипу» було, давати студіюючій молоді ретельну, ділову перспективу сучасної української проблематики. Зокрема в журналі друкувалися цінні статті, що розглядали життя студіюючої української молоді в окупованій Україні. Такі аналітичні перегляди наближають до себе два різні світи, два різні клімати росту. В «Смолоскипі» не було звичного крику й аґітки при розгляді життя молоді в підсовєтській Україні, не було там уґертих фраз, легковажних тверджень, фальшивих прогноз. Навпаки, редакція «Смолоскипу» дбала про те, щоб не зійти на манівці фразеологічних узагальнень. Люди з «Смолоскипу» беруть життя в жмені, розглядають його і розкладають на частини — та дають нам холодний і річевий перегляд фактичного стану обговорюваних проблем. «Смолоскип» є одиноким цього роду молодечим журналом, бо в інших переважають скрайности, отже або неґативне від-

ношення до життя української молоді в окупованій Україні, або ж нерозуміння норм цього ж життя, й випливаючі з цього романтичні переборщення.

Найприємнішою появою минулого року — був напевно для всіх нас англомовний квартальник «Трайдент». «Тризуб» по-українськи, є англомовним органом Головної Управи Молодих Українських Націоналістів. Збудований на традиціях і досвіді колишнього «Тризуба», що виходив кожного місяця, наш «Тризуб» сьогодні не поступається нічим найкращим українським, друкованим, в англійській мові — виданням. Навпаки, чіткістю ставлених проблем, їх часом гіркою часом їдкою — аналізою, редактор «Тризуба» Мирон Куропась, хоче надати новий тон і стиль українській, англомовній публіцистиці. «Тризуб» не є конкуренцією для інших англомовних видань української еміграції. Він заняв велике, порожнє місце, і є публікацією, що її нам всім українцям бракувало. Журнал багато ілюстрований, і напевно несподіванкою для всіх, була обгортка журналу. Та найважніше, це зміст, пронизаний ентузіязмом, вірою, певністю себе й свого місця в світі.

«Тризуб — це конкретна позиція націоналістичного руху на стороні позитивних етапів праці. З виданням «Тризуба» зв'язані видатки. Репрезентативне видання, що його значення виходить поза рами нашої організаційної мережі, має сьогодні одну тільки слабу сторінку. Це фінансова сторінка. Як-же ж її розв'язати спитають уважні читачі цього огляду. Одинока розв'язка проблеми безпереривного видавання «Тризуба» — це його передплата.

Вправді ми, як казав Вишня «чухраїнці» і таки справді чіхаємося, коли приходиться тут і там на фронт боротьби кидати доляри. Бо і там дай, і тут дай, і тут не можна відмовити, і там теж дошкульна проблема. І тому ми чіхаємося, отягаємося, думаємо, думаємо перечекати бурю в затишку. Та від таких видатків як передплата «Тризуба» немає сенсу викручуватися. Річна передплата «Тризуба» разом з «Настроями МУН» — коштує стільки що одна пляшка горілки або два картони цигарок. Отже зовсім певно не є це видаток, що може зруйнувати структуру дбайливо вирахуваного бюджету, чи викликати в нашій фінансовій політиці поважнішу кризу. Якщо кожний член ОДВУ передплатить «Тризуб», то проблема видавання його перестане бути проблемою. Вона буде розв'язана раз на все. А покищо треба занотувати недбалість нашого членства супроти «Тризуба» і «Настроїв» МУН, Чому? Щоб забезпечити безперебійність видавання «Тризуба» потрібно на місцях дрібки праці й доброї волі. Ви все знайдете у кожному осередку десяток-два українців, що з приємністю допоможуть своїми передплатами і пресовим фондом «Тризубові». Не говорячи вже про членів ОДВУ й УЗХ, яких обов'язком є «Тризуб» — передплатити. Це не «чиясь» справа й проблема, оцей «Тризуб» і «Настрої МУН». Це справа якраз всього членства ОДВУ на терені Америки.

З черги приходимо до власної хати, до органу центральної Управи ОДВУ «Самостійна Україна». Тому що члени ОДВУ в осередках занедбують справу передплат, збіркової акції на Пресфонд, тощо, журнал задовжений. Вправді збіркова акція на Пресовий Фонд, започаткована під кінець минулого року ще в ході, але з дотеперішніх вислідів акції виходить, що не всі члени ОДВУ усвідомляють собі, що вони в такій самій мірі відповідальні за видавання журналу, як його редакція чи адміністрація. Один в полі не воїн, і буде помилково гадати, що з виданням журналу «Самостійна Україна» діятимуться чуда. А втім, як я вже зазначив у вступі до цього огляду — нема нікого більше в світі поза нами самими в питаннях цього роду.

Є повно застережень щодо змісту журналу. Дехто хоче щоб він був поважніший, дехто щоб різнороднішний. Ми мусимо одначе жити так «як милосердний Бог дає», тобто пристосовувати наші побажання до спроможностей. Якщо ми наприклад не маємо вісток від Віддісів ОДВУ про життя і працю Відділів, то й мусимо обходитися без «Життя в ОДВУ».

«Самостійна Україна» була втягнена в досить немилу полеміку. В центрі полеміки дехто помилково бачив т.зв. партійні порахунки. Відповідальний редактор журналу бачив в центрі полеміки — принципи свободи слова, принцип висловлювати свобідно думку й погляд на явища українського життя — без страху й інсинуацій. Я гадаю що леди забріханости, перестраху, табу морального терору — зрушили з місця. А це вже багато, і це будуючий момент немилої полеміки. Ми цю беззастережну свободу слова мусимо осягнути, і скорше чи пізніше ми її осягнемо.

Фінансова сторінка видавання журналу «Самостійна Україна», а з нею пов'язані технічні недотягнення, які ще слідні в журналі, не є властиво проблемами, що їх ми не можемо перебороти. Якщо кожний член ОДВУ стане передплатником журналу, вплачуватиме точно свою передплату, та приєднає кожного року одного передплатника, то ми не тільки будемо спроможні видавати журнал кожного місяця, але й збільшимо його об'єм, урізноманітнимо зміст.

Заки приглянемося господарським установам, чи радше розгалуженням нашої організаційної мережі в минулому році, буде доцільно приглянутися тим конкретним проблемам, що їх видвигали ми на обговорення в наших пресових виданнях.

Ми в наших пресових виданнях ставили не ред українським громадянством на еміґрації проблему єдности української еміґрації. Як Центральна Управа ОДВУ, так теж і всі пресові видання пов'язані з ОДВУ, боролися за скликання Світового Конґресу Вільних Українців. Ця боротьба випливала з мужнього розгляду нашої еміґраційної дійсности. Всі дотеперішні спроби консолідації завели, тобто не дали бажаного висліду. Еміграційна дійсність як виходить, не є будуючим кліматом, і знайти формулу погодження різнородних політичних течій в українському еміґраційному житті — дуже важко. Якщо Організація Українських Націоналістів, зрезиґнувала з дальших спроб консолідації українських політичних сил, то ця справа таки справді мусить бути безнадійною. Ми бачили членів Проводу ОУН завжди в першій фронтовій лінії боротьби за українську єдність на протязі останніх двадцяти років, і ця боротьба була так-би мовити «Вірую» націоналістичного руху. Якщо ж Провід ОУН вважає, що політична консолідація українців неможлива, то це значить що всі спроби й заходи в цьому напрямі вичерпані, і дальші заходи були б безцільні.

І в цьому ствердженні криється наше позитивне ставлення до справи Світового Конґресу. Бо якщо є цілковитою певністю факт, що ми ніколи не осягнемо політичної консолідації, то нашим обов'язком є пробувати знайти спільну мову й дію — в інших секторах життя української еміґраційної спільноти. Тут в першу чергу маємо на увазі впорядкування громадського, господарчого, культурного, молодечого, видавничого — життя. Може співпраця в усіх цих відношеннях наштовхуватиме самособою, згодом, можливість і рацію політичної консолідації сил, хоч це далека, ще сьогодні, несміла мрія .

Світовий Конґрес Вільних Українців може докорінно змінити спосіб думання українських політичних партій. У нас ще переважає старий стиль побудови політичних відносин. Він зберігся, як не смішно, з тієї доби, коли домінантними в українському світі були демократичні — й соціялістичні партії. Їхній екстремізм, виключність самовпевненість в досконалому ставленні проблем, тоталітаризм, тощо, перещепилися в нашу добу, і тому ми маємо багато клопотів. Українські націоналісти заступають думку, що всі українці можуть і мусять з собою співпрацювати, незалежно від ідеологічно-світоглядових розбіжностей, що їх не мусять в найменшій мірі приносити в пожертву — за ціну такої співпраці. Та заки цей, принятий в цивілізованому світі спосіб погодження партійних інтересів для більших, загально-національних, — прищепиться у нас, мине багато часу. Ми певні що український еміґраційний загал в основному погоджується з нашим способом думання, а може й згодом політичні партії ревідуватимуть свої непримирні позиції.

Світовий Конґрес матиме теж зовнішньо-пропагандивне значення, коли йде про ставлення української справи на міжнародньому форумі. Ми бачимо і знаємо, що зусилля окремих партій в цьому відношенні хоч і є, то успіхи придбані цими зусиллями — зовсім недостатні. Коли хтось думає інакше, то таке думання не має фактуального оправдання, і є радше бажанням а не дійсністю. Цей стан вказує нам одинокий вихід. Ним є — спільне ставлення українських проблем перед зовнішним світом, одною українською, призначеною для тієї цілі інструкцією. До часу аж українські партії погодяться й різнородні крикуни викричаться досхочу, Світовий Конґрес може бути тим аполітичним речником світового українства. Завданням Конґресу не буде пропаганда якогось уряду чи партії у вільному світі, але заступництво інтересів українського народу.

Є люди й середовища, що хочуть перетворити Світовий Конґрес в «маніфестаційне зібран-

ня», отже хочуть форум Конґресу використати для крику й самоохвалювання, без ніякого ділового висліду. Це помилковий підхід, він іде в розріз з прагненням еміґраційного загалу, і «маніфестаційний» крик та метушня, без поважних кроків в напрямі наладнання життя еміґраційної України, принесе не піднесення — але упадок настроїв.

Ми це знаємо, і тому речники ОДВУ будуть обстоювати діловість в працях Світового Конґресу, так як обстоюють потребу політичної консолідації.

Стільки про зовнішню політику ОДВУ.

Залишається ще тепер переглянути стан економічної, чи радше господарської ділянки праці ОДВУ.

Тут на першому місці без найменшого сумніву висувається проблема розбудови оселі ім. Ольжича в Лігайтоні. За короткий відносно час існування, оселя ім. Ольжича вспіла відограти дуже поважну ролю в нашому організаційному житті. Її так-би мовити підміське положення, тобто близька відстань до таких осередків як Філядельфія, Ню-Йорк, Трентон, робить оселю загально-українською цінністю. Хоч члени ОДВУ з західніх стейтів Америки, тільки вряди-годи відвідують оселю, то це нічим не применшує факту їхньої гордости за цей поважний і далекосяглий здобуток нашої Організації. Оселя — це крок в майбутнє, обчислений на ріст і розвиток ОДВУ на терені Америки. Є важко сказати як у цій хвилині представляється господарська сторінка оселі ім. Ольжича. Мені здається, що при деякому вкладі праці — оселя може стати постійним місцем відпочинку як не тисячів, то принаймні соток українців і їхніх родин, з навколішних міст і містечок. А може це так тільки здається. Я гадаю, що коли б ми мали подібну оселю десь поміж Чікаґом, Клівлендом і Дітройтом, то ми все туди б з'їздилися на суботи й неділі. При сучасних можливостях транспортації, така моя думка, оселя може бути заповнена кожної неділі не тільки членством ОДВУ й Братніх Організацій але й українцями, що тужать за кільканадцятьми годинами відпочинку в свойому, українському середовищі.

Для нас всіх ясно, що тільки в цьому випадку, якщо оселя приноситиме достаточний дохід, настане можливість поліпшення тих її сторінок що цього вимагають. В цьому відношенні, здається, крім потреби ремонту будинків, тощо, проблем — оселя немає.

Тут знову потрібні гроші. Потрібні фонди, що при їх допомозі управа оселі змогла б повести працю як у напрямі зближення українського загалу до оселі, так і в напрямі проведення необхідного ремонту.

Так ми приходимо до основного в нашій праці, до цього, що є вирішним в ставленні різнородних проблем. Від плянованої, безупинної праці залежить фінансовий стан Відділів ОДВУ, фінансові засоби Центральної Управи, від яких врешті, узалежнена оселя ім. Ольжича, та не тільки вона, але й добрий десяток інших, тут схоплених, і ні, проблем. Нарікання не поможуть в цьому відношенні. Поможе праця. Я пригадую собі, що минулого літа 52-гий Відділ ОДВУ улаштував, так зовсім без великих зусиль, малий, скромний пікнік. Дохід з пікніку був десь недалеко трьох сот долярів, отже сума грошей, якою не можна погорджувати. Плянова, цікаво збудована праця, принаймні одна імпреза в осередках ОДВУ кожного місяця, це є якраз ця відповідь на наші фінансові потреби. Чи літо, чи зима, дають чудову нагоду для пожвавлення організаційного життя. Огірковий сезон є фікцією, бо зустрічі, імпрези, пікніки — під відкритим небом, є навіть більш атрактивною новістю чим подібні їм імпрези в залі.

Другою з черги господарською установою, що має своє відмінне статутове підложжя, є безумовно Українсько-Американська Видавнича Спілка в Чікаґо. Тоді коли нам в Чікаґо, далеко від безпосередніх проблем зв'язаних з працею оселі, оселя не пов'язується в нашій уяві з нерозв'язними проблемами, так теж здається члени ОДВУ і Братніх Організацій з позачікаґівських осередків дивляться на проблеми й потреби видавничої Спілки. Одиноко, і це самозрозуміле явище, Чікаґовський осередок, живе й дихає рівночасно в Видавничою Спілкою. Як кожна цього роду установа, Спілка народилася в болях. Відчувалася потреба, ба навіть конечність, набуття власної друкарні. Здається легше було її, та будинок зв'язаний з нею придбати, як завести діловий порядок в ній. Властиво Видавнича Спілка — це три різні речі. Це в першу чергу будинок, що його три четвертини Видавнича Спілка віддає в оренду. Це в дальшому друкарня, та врешті

крамниця, чи книгарня. З початком року Видавнича Спілка носилася з плянами примістити в своЙому будинку Відділ МУН та Головну Управу МУН, але в міжчасі Голова ГУ МУН Мирон Куропась знайшов дуже гарне приміщення для Чікаґовських мунівців і для Головної управи, так що половину партеру займає тепер оптометрист.

Здаючи собі справу з фінансових труднощів Центральної Управи ОДВУ, Видавнича Спілка та Відділи ОДВУ в Чікаґо, пішли на зустріч потребам МУН, і це є цей всім видний «Тризуб», «Настрої МУН», та врешті збільшена, плянована активність нашої молоді. В основі своїй, спілка створилася як громадська установа, якраз для цього, щоб там, де потрібно, де цього вимагає українська справа бути ініціятивним і допоміжним чинником. І Спілка це робить.

Якщо ми ще не наладнали як слід фінансової господарки в Спілці, то все ж мусимо відмітити, що ситуація в цьому відношенні постійно поправляється. Доривочність і недотягнення не слід пояснювати собі злою волею. Чергові Загальні Збори уділовців Спілки мусять застановитися над вибором Управи, яка б пішла крок далі в напрямі господарського впорядкування стану Спілки.

Видавнича Спілка, кромі згаданих вже вгорі видавничих досягнень, що їх вершком треба вважати «Тризуб», випустила в минулому році гарно ілюстровану книжку для дітей, поетеси Ганни Черінь.. В біжучому році друкуватиметься праця проф. Доманицького, що тепер друкується уривками в «Самостійній Україні», та «Історія Українського Друкарства», д-ра Любомира Винара.

Видавничі пляни, як врешті все, про що я не згадував в цьому огляді, узалежнені від стану фінансів. Ці видавничі пляни більшатимуть і меншатимуть — в залежності від них, від фінансових спроможностей. .

Третьою господарською установою, ще здається остаточно не оформленою є оселя ОДВУ в Сен-Полі. Прекрасно положена над озером, оселя має чудові можливости розбудови. Я не можу широко розписуватися про цю майбутню оселю, бо моє знання фактичного стану речей навколо оселі в Сен-Полі не є в цьому відношенні достаточне. .

І так минув рік. За працею, обов'язками, в боротьбі з труднощами, перепонами. Та в цьому власне, в цій безупинній боротьбі з труднощами, і сенс, і зміст, і суть буття людини.

Як і все інше, так і наше організаційне життя мало свої світла й тіні, великі і малі осяги, більші й менші невдачі. Хто їх не має? Хочемо, можемо, зробимо, це ці три підставові чинники нашого організаційного життя, що невмолимо переплітаються. Якщо ми тільки хочемо, але не можемо щось перевести в життя, то ми річ ясна свого пляну не зреалізуємо — не зробимо. Якщо помимо цього, що ми можемо, але не хочемо робити, то цей факт, що ми можемо, мало нам помагає. Іншими словами — ми нічого й ніколи не зробимо, якщо ми не сполучимо працю яка перед нами, з хотінням виконати її.

Перед нами нові етапи в праці, в житті, в змаганнях. Збагачені досвідом успіхів і невдач минулого року й років, ми напевно всі, всі разом члени нашої організаційної родини, докладемо праці й зусиль, щоб в біжучому році вповні дорости до завдань, які перед нами.

А в цій праці, змаганнях, зусиллях, в Новому Році, — Щасти Боже!

****

ФЕЙЛЕТОН

СВ. МИКОЛА В ОДВУ

Замість фейлетону

Дивний сон мені приснився, що прийшов Св. Микола до ОДВУ. Не до якогось одного Відділу, не до поодиноких членів ОДВУ, а так собі до ОДВУ. Поставали наші діячі рівними рядами, як запорожці, вичікуючи від Св. Миколи, хто подарунків, а хто кари. А Св. Микола якраз такий як його малюють на образах . Борода сива, лагідна усмішка на обличчі. Навколо янголи з кошами подарунків.

Наші діячі заметушилися, заворушилися. Ті що ззаду, як завжди, хотіли дістатися до-переду, й треба було аж впорядчиків, щоб уставити наших діячів в такому порядку, як вони живуть-існують на яві.

Правда, було б зле не згадати нечистого. Він

теж прийшов з Св. Миколою. Сів в куточку, витягнув грубу, чорну книгу, і в ній радісно перегортав сторінки.

Почалася офіційна частина. До слова хотів прийти референт зовнішніх зв'язків, але публіка не дала йому прийти до слова.

Першого викликали янголи проф. Грановського. Св. Микола щось пошептів з янголами що сторожили дарунків й застановилися над книгою розділу Різдвяних дарунків. А потім звернувся до Голови Центральної Управи:-

«...За всі заслуги зроблені для українського народу, я приніс Вам пане професоре цінний дарунок. Є це машина, що пише, адресує й шле листи, а крім цього пише вірші, статті, відозви, й усяку іншу патріотичну роботу робить. Отут в дірку треба все напхати повно паперу, а решту зробить машина...»

Наш Голова Центральної Управи слухав-слухав, і видно було, що він бореться з собою. Свою промову Св. Микола закінчив словами:-

«...Чи Ви доволені пане професоре дарунком?»

«Ні!» — Відповів професор.

«А то чому?»

«Ну а хто ж буде **до тієї машини папір напихати?»**

Другий приступив Степан Коцюба.

Святий Микола здивувася.

«А Ви звідки взялися тут? Члени Організаційного Трибуналу дістануть дарунки на самому кінці.»

«Та я з того самого міста що наш Голова, також зі Заходу. Дайте мені отче Николаю що мені належиться, нехай я тут на сором не товплюся разом з діпістами!.»

«А що ж Ти Степаночку хочеш, що потребуєш?»

«Я нічого не хочу!»

«Ну то чого Ти сюди прийшов?»

«А хіба я гірший від них всіх. Дістають інші, чому я не можу?»

«Ну а що ж Ти хочеш, що потребуєш?».

«Та я нічого не хочу.....».

З черги підійшов Степан Куропась.

Святий Микола подивився з-під навислих брів.

«А ти пощо сюди прийшов?» — Спитав Святий Микола.

«Та я бачите отче Николаю заступаю Ваше місце цілий рік і всюди роздаю дарунки. Ви отче Николаю дуже щасливі. Тільки один день в році. Я б хотів бути на Вашому місці».

«Знаю я це Степане все, але чого Ти сюди прийшов?».

«Та я так собі лише. Хотів побачити на власні очі, що ще хтось крім мене роздає дарунки. Легше на душі буде».

«Ну а що ж Ти Степане хочеш, що собі бажаєш».

«Я нічого нехочу, я так собі тільки прийшов. Як Вам забракне дарунків, то може я придамся» .

Зараз за Куропасем стояв Михайло Панасюк.

Святий Микола здивувався.

«А ти як знаєш що Ти черговий на нашій листі!»

«Розвідка Отче Николаю».

Святий Микола знову став шепотіти з янголами, й янголи витягнули на сцену якусь дивовижну машину.

«Чи я можу знати що це таке, Отче Николаю»?.

«Так сину мій, певно що можеш знати. Це машина до роблення вітру. Вживай її, а заощадиш собі горло. Шкода Тебе».

На залі счинилася метушня і крик. Десь когось ловили, хтось втікав.

Святий Микола занепокоївся. Врешті вияснилося що це таке. Впорядчики витягнули перед Святого Миколу щось, що дуже мало нагадувало людину, Лице замазане дьогтем і болотом, штани обірвані, рухи нервові. Видно було що під нещасливцем трясуться ноги».

«Бачу я сину мій хто ти такий. Шемердяк, Га? А на що ж ти вимазався болотом?».

«...Щоб Служба Безпеки мене не впізнала Отче Николаю. Конспіруюся і живу в підпіллі...» — Відповів тремтячим голосом замазаний болотом Шемердяк.

«А що ж Ти хочем. Чого ти сюди прийшов?: Ти знаєш свої грішки. Закордонні Частини на тебе скаржаться, і Служба Безпеки спати не може. Нічого я для тебе не маю. Хіба що може куций для тебе щонебудь має від Белзебуба».

Стали шукати чорта.

Знайшли. Знайшли його перестрашеного в умивальні.

Притягнули на залю.

«Я нічого не хочу. Я нічого спільного не маю з Шемердяком. Лишіть мене в спокою. Ми маємо повно клопотів в пеклі без Шемердяка...» — Лебедів чорт.

⁂

На чоло вичікуючих сумирно дііпістів висунувся Андрій Шекерик. Він пригладив дбайливо свої бітниківські кучері й самопевнено усміхася. Під пахою у нього як звичайно — міністерський портфель.

«А що Ти маєш у цьому портфелі Андрію?» — Спитав Святий Микола.

Андрій Шекерий завагався хвилину, але Святий Микола так пронизливо заглядав йому в душу, що крутити було годі.

«Та я нічого Отче Николаю. В портфелі старі часописи. Я напихаю портфель для поваги, а люди думають що я ношу таємні пляни й документи».

«А що ти Андрію хочеш?».

«Та що Ваша ласка Отче Николаю. Мені аби що. У нас на Гуцулії казали дармому коневі в зуби не заглядати».

Янголи подали в руки Святому Миколі невеликий пакуночок. Святий Микола розгорнув його й витягнув з скриньки кришталеву чашу.

«Не забули ми й про тебе Андрію. Ось тут тобі нагорода за всі труди й працю. Це зачарована кришталева чаша. Така знаєш як прадіди твої з неї мед-горілку пили. Вона тим цінна, що так скоро як вип'єш те що в ній, вона сама, автоматично наповняється знову. Непотрібна тобі більше ані пляшка ані бара. Уважай щоб не збилася».

⁂

Перед Святим Миколою став Д-р Михайлів.

«А чому ж ти Влодку не вмив собі пальців від цикльостилевої фарби. Це негарно ходити з замазаними пальцями». — Промовив ласкаво Святий Микола.

«Тяжко відмити Отче Николаю. Пакісна фарба причепилася до пальців і ані руш, як прикипіла».

«Для тебе ми Влодку теж маємо повно дарунків. Ось-тут тобі новенький цикльостиль, а тут мішок чародійного мила, щоб було чим руки мити по тяжкій роботі. Може ще щось хочеш?».

«Чи хочу Отче Николаю? Та певно що хочу. Але коли б я зачав Отче Николаю оповідати Вам все що я хочу, то Вам нестало б часу для інших. Я ліпше візьму що для мене призначене, і буду вдавати що я вдоволений».

До переду висунувся Ярослав Гайвас.

«А ти чого сюди прийшов?» — Спитав Святий Микола.

«Та я так з привички прийшов Отче Николаю. Я ціле своє життя все і всюди був там, де мене не треба. Я хочу сьогодні подивитися на всіх тих що мають лице пхатися за дарунками».

«А чого ж ти лізеш до переду».

«Я не лізу. Мене ззаду пхають».

⁂

Прийшла черга на Мирона Куропася.

«А які ж твої побажання дорогий Мироне?» — Спитав Святий Микола.

«Я так скоро не можу Вам сказати Отче Николаю. Я тут в портфелі маю всі проєкти і пляни. Але я боюся, що як Ви мені дасте все що я хочу, то Ви збанкротуєте і підете з бизнесу. Того всього що Ви маєте Отче Николаю з собою — для мене замало».

«А може все ж таки щось для тебе знайдеться».

«Як я можу, й маю право просити, то може б Ви мені Отче Николаю дали таку машину, щоб витріпувала з членів ОДВУ доляри. Така знаєте машина, щоб в неї можна замикати людей з законспірованими долярами. Добрі слова не помагають».

«Не маємо такої машини для тебе як ти бажаєш. Зате передамо Люциперові листу всіх довжників «Тризуба» і «Настроїв МУН-у». Це його департамент».

«Я б волів фабрику долярів».

І так по черзі, один по одному приступали наші діячі, щоб дістати те, що їм належиться за все що зробили, і не зробили в минулому році. Гора дарунків на санях, і лави членів діячів ОДВУ меншали, а милий сон наближався до кінця.

Задзвонив невмолимий будильник.

Треба вставати й збиратися до «шапи».

Волокита

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

До Хвальної Редакції журналу «Самостійна Україна» в Чікаґо

Пане Редакторе!

Читаючи останні числа Вашого журналу я прийшов до переконання, що Ви поставили собі за завдання зневажати все що святе і дороге серцю кожного українця. В цей самий час Ви в найменший спосіб не займаєте становища щодо таких зрадників-ренеґатів як Косач чи Іван Яремко, та зовсім не виступаєте проти комуністичної Москви. Журнал Ваш носить дуже гарну назву «Самостійна Україна», але якось ідеї самостійности в ньому не видно. Все що я знаходжу в журналі Вашім це партійна боротьба, і боротьба проти немилих Вам українців, мертвих і живих. Я хочу щоб Ви прилюдно висказали свою думку про Косача і йому подібних, та щоб звернули свій запал і боротьбу в сторону червоної Москви. А українського визвольного фронту не валіть, бо це Вам не вдасться. Чекаю Вашої відповіді і залишаюся з пошаною.

Ваш Р. Білик

Відповідь Редакції.

Шановний Пане Білик!

Найбільше прикрим в Вашому листі є факт, що Ви здається на протязі довшого періоду часу журналу «Самостійна Україна» не читали, і лише поцікавилися ним тепер. Тому Ви маєте упередження щодо змісту журналу. Коли б Ви прочитали всі числа журналу, що появилися на протязі останніх дванадцяти років, то Ви прийшли б до переконання, що журнал «Самостійна Україна» займав, займає, і можу Вас запевнити — займатиме, зовсім виразне становище до російського комунізму й Червоної Москви. Нещастя в тому, що Ви здається читаєте в журналі лише дещо, а не все. Коли ж Вам іде про людей навколо радянофільського журналу «За Синім Океаном», то цей журнал вияснив своє становище на довго передтим, як почали робити це всі інші журнали , часописи й окремі громадяни. Якщо Ви пригадуєте собі, то в одному з чисел журналу «Самостійна Україна» — десь три роки тому назад, була стаття п. з. «Війна — визвольна чи громадянська?», автором якої був сучасний редактор журналу. В цій статті Ви знайдете твердження, що відсутність політичної, громадської, організаційної консолідації серед української еміґрації буде мати дуже від'ємну ролю, й приведе до морального заломання одиниць, а то й цілих людських гуртів. Автор сказав, що відсутність національної єдности буде пхати на ворожу українській визвольній ідеї сторону барикад українців, що в іншому випадку не мали б причини почувати відразу до українського визвольного табору.

Отже відсутність національної єдности, та присутність аморальних партій — є тими причинами, є так би мовити джерелом «синього океану». Треба було переломати в собі інерцію і страх, треба було змінити доосновно політику «потурання» чи «несприяння» злу, що її консеквентно по сьогоднішній день практикує українська людина, і тоді зовсім певно не було б проблеми «синього океану». Лікування при допомозі кепських діяґноз — веде до смерти пацієнта. Якщо вже кидати каменем в Косача й його людей, то треба б рівночасно кидати каміння в усі можливі сторони: в сторону аморальних українських партій, в сторону тих людей що не мали цивільної відваги повести консеквентну боротьбу за українську єдність, в сторону людей що «потурали» й «непротивилися» злу.

А що зло не приносить добра — це ясне.

Якщо йде Вам про поставу Головного Редактора журналу до «синього океану», то вона неґативна, з тим, що лише трівка національна єдність і поворот християнської етики й моралі в українське життя — може запобігти ширенню «синього океану».

Редакція журналу «Самостійна Україна» все піддержувала, піддержує й буде підержувати політику що її веде Провід Українських Націоналістів з боротьбі за українську єдність. Є це вимога вже не тільки успіху або неуспіху визвольних змагань, але є це й стан що з нього зродився «синій океан».

Бо в цей день коли ми створимо єдиний український національний фронт, буде не тільки днем трівоги в Кремлі, але днем радости для всіх українців в Україні й поза Україною. В цей день і такі проблеми як ворожий українській визвольній ідеї «синій океан» почнуть висихати. Але чи Ви мене розумієте?

З пошаною до Вас
Володимир Шемердяк

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Very Rev. W. Lewytzky
321 - 5th Ave. N.E.
Minneapolis 13, Minn.